

beeld van Texel

Tbeeld van Texel

*Ruimtelijke analyse
in het project
“Ruimte voor ontwikkeling,
samen zorgen voor de toekomst”
Gemeente Texel*

*© la4sale en Gemeente Texel
27 augustus 2007*

voorwoord

Het Beeld van Texel is een boek dat met beelden probeert te schetsen wat van de al aanwezige diepe kennis over het eiland en haar ontstaan in de dagelijkse werkelijkheid beleefbaar is. Het brengt in beeld wat de ruimtelijke identiteit van Texel is, met het doel die leidend te laten zijn bij nieuwe ontwikkelingen. Op basis van Het Beeld van Texel wordt door de gemeente een ruimtelijke visie opgesteld die uiteindelijk moet leiden tot een nieuw bestemmingsplan met beeldkwaliteitplan.

Het gaat om kwaliteit en langs die weg om duurzaamheid.

Het Beeld van Texel is geen alomvattende analyse die het complete verhaal van Texel vertelt. In de beeldende studie is onderzocht waar het ruimtelijk goed zit in Texel en waar het soms mis is gegaan.

Soms is via beeldbewerkingen onderzocht waar het hem in zit. Die beeldbewerkingen zijn analytisch bedoeld, maar geven onvermijdelijk ook aanleiding tot nadenken over de toekomst. Dat is in het totale proces dat de gemeente is gestart ook nadrukkelijk de bedoeling.

Het Beeld van Texel is echter geen concrete ontwikkelingsvisie die voor alle landschappen en dorpen aangeeft waar het heen moet. Het stuk heeft niet die status en pretendeert ook niet de compleetheit te hebben die daarvoor nodig is. De 'suggestiviteit' in sommige beelden en teksten moet dan ook alleen gelezen worden als poging om actuele agendapunten op te werpen en de discussie daarover aan te zwengelen die in het vervolgtraject tot de uiteindelijke ontwikkelingsvisie moet leiden.

inhoud

hoofdstuk 1 beeld van Texel

• voorwoord	<i>pag. 3</i>
• het eiland	<i>pag. 6</i>
• identiteit	<i>pag. 8</i>
• eilandgenese	<i>pag. 10</i>
• topografie	<i>pag. 12</i>
• reliëf	<i>pag. 22</i>
• bodem	<i>pag. 24</i>
• geomorfologie	<i>pag. 26</i>
• identiteiten	<i>pag. 28</i>
• bebouwingsstructuren	<i>pag. 30</i>

hoofdstuk 2 identiteitseenheden

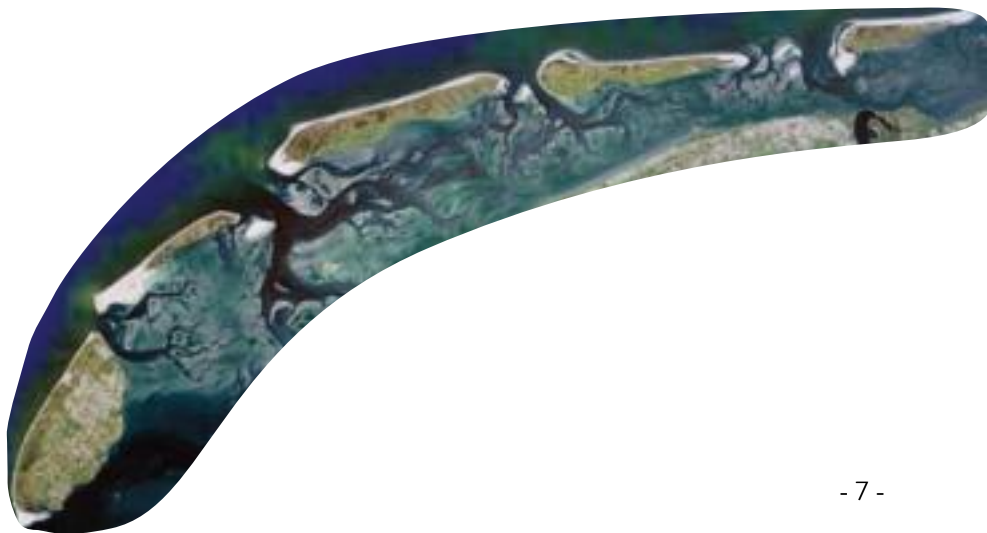
• inhoud identiteiten	<i>pag. 33</i>
• oude land	<i>pag. 34</i>
• strandpolders	<i>pag. 152</i>
• zeepolders	<i>pag. 202</i>
• binnenduinrand	<i>pag. 222</i>
• buitendijks land	<i>pag. 272</i>
• zeereep	<i>pag. 278</i>
• duinen	<i>pag. 284</i>
• perspectief	<i>pag. 330</i>
• bronnen	<i>pag. 332</i>
• colofon	<i>pag. 334</i>

het eiland

Texel is het grootste en meest gevarieerde eiland van de Waddenkust. Het ligt aan zee en wad, heeft duinen en strand, maar heeft ook een goede doorvaarroute en een vliegveld. Texel heeft wilde natuur, een prachtig oud cultuurlandschap met karakteristieke dorpen, maar ook een modern agrarisch productiegebied met typische kwaliteitsproducten. Texel ligt op een uur rijden van Amsterdam.

Texel kan veel kanten op.

Het **Beeld van Texel** moet helpen bij het uitzetten van haar koers.

identiteit

Uitgangspunt voor het bepalen van de koers is de identiteit van Texel.

Die wordt onder andere zichtbaar in het grotere verband.

Texel is een waddeneiland en duidelijk familie van Ameland en Schiermonnikoog, maar toont tegelijk sterke verwantschap met de landschappelijke identiteiten in Noord-Holland: de droogmakerijen Beemster en Schermer; het oude land van Wieringen en de IJsselmeerkust.

Op Texel vind je verschillende landschappen en dorpstypen van Noord-Holland dicht bij elkaar op één eiland. Dat geeft Texel een gelaagde identiteit.

De identiteitsindeling zoals die op provinciale schaal is opgezet is in deze studie verder verfijnd en geduid en aangevuld met de voor elke identiteit typische bebouwingsstructuren.

In die lijn is ook de structuur van het boek opgezet.

Eenheden van Identiteit Noord-Holland Noord

- 1.1 Texel - oude land
- 1.2 Texel - nieuwe land
- 1.3 Texel - warme kust
- 1.4 Texel - koude kust
- 2. Zeereep
- 3. IJsselmeerkust
- 4. Wieringen
- 5. Polder Het Koegras
- 6. Anna Paulownapolder
- 7. Zijpe- Hazepolder
- 8. Callantsoog
- 9. Wieringerwaard
- 10. Wieringermeer
- 11. Duinen
- 12.1 Romantisch Westfriesland
- 12.2 Driftig Westfriesland
- 12.3 Verloren Westfriesland
- 13.1 Binnenduintrand - Duinflank
- 13.2 Binnenduintrand - Strandvlakte
- 14. Verenigde Harger- Pettemerpolder
- 15. Schermer
- 16. Eilandspolder
- 16. Eilandspolder- Schermereiland
- 17. Noordhollandsch kanaal
- 18. Afsluitdijk

- 19. 1 Amuse - Waard Nieuwland
- 19. 2 Amuse - Groet
- 19. 3 Amuse - Bennemeer
- 19. 4 Amuse - Berkmeer
- 19. 5 Amuse - Baarsdorpermeer
- 19. 6 Amuse - Wogmeer
- 19. 7 Amuse - Boekelermeer
- 19. 8 Amuse - Noordeindermeer
- 19. 9 Amuse - Sapmeer
- 19. 10 Amuse - Graftmeer

bron: Identiteit Noord-Holland Noord
(uitgave provincie NH)

eilandgenese

Texel is niet altijd een eiland geweest. Na de laatste ijstijd was het huidige Texel een onderdeel van het vaste land. In de Romeinse tijd kwam het aan de kust van het vaste land te liggen. Texel was toen een dichtbevolkt en welvarend stuk land. In de derde eeuw na christus trok de bevolking weg om pas weer in de 7e eeuw terug te keren. In 1170 ontstaat door stormen een zeegat onder de Hooge berg, het Marsdiep, en wordt Texel losgesneden van het vaste land. Toen begonnen de bewoners hun land tegen de zee te beschermen en legden zanddijken aan op zwakke plekken in de duinen. De middeleeuwen legden ook dijken aan rond de kwelders achter de duinen. De oudste polders van Texel lagen dus ergens bij De Koog. In de 17e eeuw werd de zanddijk tussen Texel en Eierland aangelegd.

De grootste inpolderingen op Texel stammen uit de 19e eeuw, waarna het eiland zijn huidige contour kreeg.

Constante factor in de dynamische vormingsgeschiedenis was de keileembult die in de laatste ijstijd ontstond.

Texel is dus zowel door de natuur als voor een groot deel door mensenhanden gevormd.

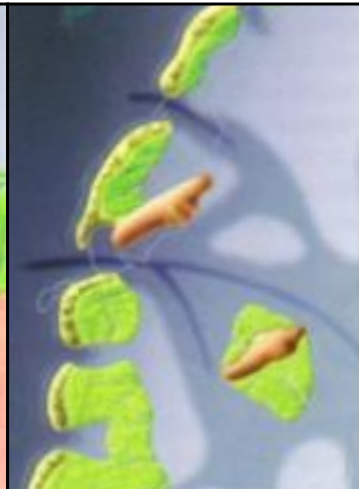
na de laatste ijstijd

Romeinse tijd

1100 na christus

Middeleeuwen

17e eeuw

19e eeuw

topografie

Na de inpolderingen van de 19e eeuw hebben er geen grote transformaties meer plaatsgevonden. De tijd van drastische eilandvorming is voorbij. De contour van Texel is min of meer gefixeerd en de basis van de huidige landschappen is vast komen te liggen.

Sinds die tijd hebben er vooral binnen de landschappen transformaties plaats gevonden, soms ook drastisch.

In de 20e eeuw zijn in hoger tempo dan ooit meer wegen aangelegd, woningen gebouwd, bossen aangeplant, recreatieterreinen gesticht en gebieden ruilverkaveld.

Soms is het landschap daarbij rijker en sterker geworden, vaak niet.

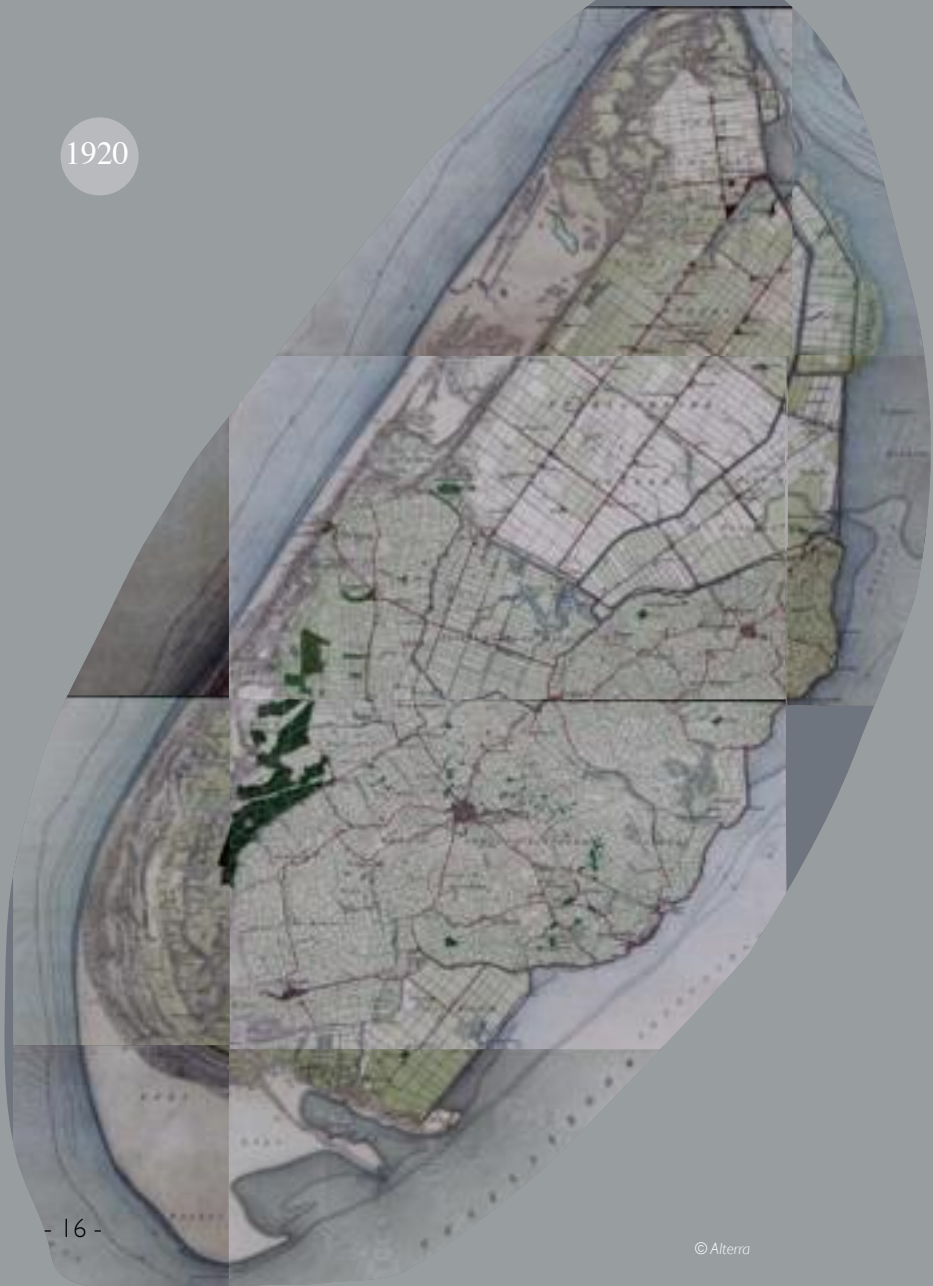

1850

het eiland

1920

1950

1960

1970

1980

1990

2000

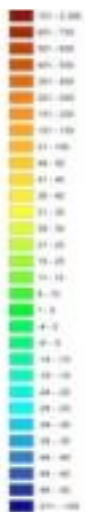
reliëf

Het Beeld van Texel begint bij het reliëf. Er zijn grote hoogteverschillen op het eiland. Het verschil van 26 meter loopt van -2 m (blauw) in de polders tot aan ruim +24 m (rood) op het duin.

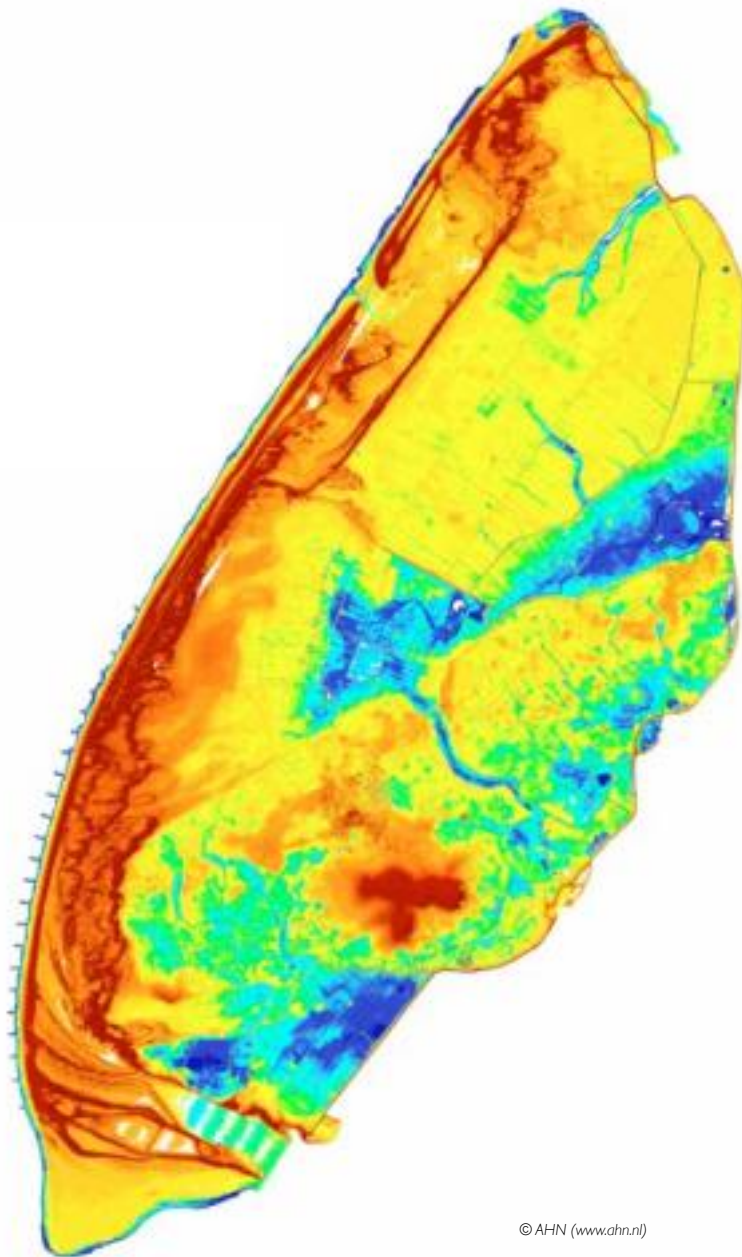
Ook de Hooge berg met 15 m midden op het oude land valt direct op. Texel lijkt wat dat betreft op het voormalig eiland Wieringen in Noord-Holland.

Goed is het verschil in hoogteligging te zien tussen de polders op de ingesloten strandvlakten (geel) en de polders op de zeeboezemvlakten (blauw), die tot maximaal een meter boven respectievelijk een meter onder N.A.P. liggen.

Op het oude land zijn zowel hoge als lage delen te zien. Sloten werden gegraven op de lage delen en de voor Texel typische tuinwallen werden alleen op de hoge delen toegepast.

hoogte in cm t.o.v. n.a.p.

bodem

De bodemkaart rechts laat goed de ontstaans- en occupatiegeschiedenis van het eiland zien. De grote in één keer ingesloten en ontgonnen strandvlakte van Polder Eierland tekent zich duidelijk af als één bodemtype. Het oude land daarentegen laat door zijn vorming en vele eeuwen van bodemgebruik een veel complexere bodemsaamenstelling zien. Het grootste gedeelte van Texel, de duinen en de strandvlakten, bestaat uit zandbodemtypen. In de duinen zijn op een aantal plekken podzol- (roze) en eerdgronden (paars) te vinden, die duiden op ontginning. Hier liggen kleine ingesloten weiden.

Het oude land tekent zich ook duidelijk af met lemige-lichte kleigrond(groen) en kalkarme grond(blaauw) grond, tegenover de leemarme grond (geel) en kalkhoudende(oranje) grond van duin en strandvlakten. De versimpelde bodemkaart links laat duidelijk zien welk deel van het eiland door de gletsjer is gevormd en welk deel door de zee.

geomorfologie

Nergens in Nederland lijkt de interactie tussen natuurlijke processen en menselijk ingrijpen zo sterk te zijn geweest als op dit eiland.

Nergens het samenspel zo levend en leesbaar in de ruimtelijke verschijningsvorm.

Texel is één van de weinige plekken in Nederland waar de kracht van de natuur echt voelbaar is. Nog steeds 'beweegt' het eiland.

Texel kent landschapseenheden waar de mens ruimtelijk nauwelijks dominant is (of lijkt). De krachten van wind, water en natuur bepalen nog steeds het beeld in de duinen, de wadden en de zeereep.

Er zijn ook landschapseenheden waar de menselijke occupatie sterker het beeld is gaan bepalen. Dit zijn het oude land, de binnenduintrand, de strandvlakte en de grote open polders. Hier domineren de watergangen, tuunwallen, bossages, boerenerven en dorpen het landschap.

Het samenspel tussen mens en natuur varieert dus per landschap.

De geomorfologische kaart is een belangrijke eerste stap in het herkennen van de landschappelijke identiteiten op Texel.

identiteit

Vanuit het landschap gezien zijn er gebieden te onderscheiden waarbinnen dezelfde cultuurhistorische en ruimtelijke kenmerken voorkomen. Ze vertonen een samenhang in schaal, bebouwing, structuur en sfeer; in grondgebruik, historie en traditie. Deze gebieden vormen ruimtelijk hechte eenheden met eenzelfde essentie. We noemen ze eenheden van landschappelijke identiteit.

Door het op elkaar leggen van verschillende kaarten (reliëf, bodem, geomorfologie, bebouwing, grondgebruik e.a. topografie) gecombineerd met indrukken en beelden uit het veld is gezocht naar eenheid, samenhang en essentie en zijn de landschappelijke identiteitseenheden van Texel onderscheiden.

Om ontwikkelingen bij te laten dragen aan de identiteit van Texel moeten ze gestuurd worden vanuit de eigenheid van deze verschillende landschappen. De bestaande ruimtelijke kenmerken van de identiteitseenheden zijn leidend voor vernieuwing.

bebouwingsstructuren

Sterk bepalend voor de identiteit van het landschap zijn de verschillende bebouwingsstructuren. Elke identiteitseenheid heeft eigen, typische vormen.

Een bebouwingsstructuur is opgebouwd uit 'korrels'. Een korrel is de samenhangende eenheid van gebouw en buitenruimte: huis met tuin, boerderij met erf, buitenplaats met park.

Korrels zijn de bouwstenen van het landschap. Ze liggen langs een landschappelijke drager; een waterloop, een landweg, een dijk, een duinrand, een terp.

Korrels kunnen dicht op elkaar aan een drager staan en dorpsstructuren vormen (Oudeschild aan de dijk), maar ook ver van elkaar af liggen in losse landelijke structuren (de erven in de Eierlandse polder).

Korrels zijn 'ruimtelijke containers' die verschillende functies kunnen bevatten. Elke korrel heeft door de bijbehorende 'groene voet' ook een landschappelijke kracht en kleur. Het ontwikkelen van bebouwing in de vorm van korrels betekent dat er met bebouwing automatisch ook landschap ontwikkeld wordt.

Bouwen in het landschap wordt bouwen aan het landschap.

hoofdstuk 2

identiteitseenheden

oude land

strandpolders

zeepolders

binnenduinrand

buitendijks land

zeereep

duinen

• oude land	pag. 34
- bebouwing	pag. 56
- Den Burg	pag. 58
- Den Hoorn	pag. 74
- Oudeschild	pag. 90
- Oosterend	pag. 114
- De Waal	pag. 132
- Buurtschappen	pag. 144
- Oost	pag. 148
• strandpolders	pag. 152
- bebouwing	pag. 168
- De Cocksdorp	pag. 170
- Midden-Eierland	pag. 184
- Zuid-Eierland	pag. 188
• zeepolders	pag. 202
- bebouwing	pag. 214
- 't Horntje	pag. 214
- Veerhaven	pag. 218
• binnenduinrand	pag. 222
- bebouwing	pag. 228
- De Koog	pag. 230
- recreatie	pag. 252
• buitendijks land	pag. 272
• zeereep	pag. 278
• duinen	pag. 284
- bebouwing	pag. 292
- Vuurtorenbuurt	pag. 294
- architectuur	pag. 298
- openbare ruimte	pag. 306
- recreatie	pag. 312
- verkeersruimte	pag. 316

het oude land

Het oude land met de Hoge Berg als summum is de kern van Texel. Een vormingsgeschiedenis van meer dan 100.000 jaar en een bewoningsgeschiedenis van 10.000 jaar hebben een zeer gelaagd landschap opgeleverd met een enorme tijdsdiepte.

Het oude land heeft een grillige kavelstructuur, door de eeuwen heen gevormd. De wegen zijn nooit recht.

De losse landelijke korrels met een groene voet van windsingels en bosjes maken dat het landschap ruimtelijk heel afwisselend is.

Soms dicht, soms open.

het oude land

landschap

Het nu zo kenmerkend romantische landschap met tuunwallen, kolken, schapenboeten en andere fraaie bebouwing stamt voornamelijk uit de 17e eeuw, de tijd van de VOC.

Die is leesbaar in het land.

Texel geeft hiermee een uniek beeld dat zich kan meten met prachtige keltische landschappen aan de andere kant van de Noordzee.

Dit cultuurlandschap geeft ruimte voor een ander soort recreatie dan die aan zee en in de duinen.

De boer op in een arcadisch landschap.

museaal-vitaal

Veel plekken zijn ruimtelijk zo fraai dat ze beschermd worden.

De Hoge Berg is tot landschapsreservaat verklaard.

Men stelt zich de vraag of het oude land in zijn geheel een museumlandschap moet worden, gereserveerd voor recreatie en natuur.

Het oude land is tegelijk ook een levend landschap waarin op een moderne manier gewoond en geboerd wordt.

Juist het eeuwenlang doelmatig handelen vanuit bewoning en landbouw heeft het huidige romantische beeld opgeleverd.

Daar waar het oude land in de vooruitgang zijn kleinschaligheid heeft weten te behouden is het landschap museaal en vitaal gebleven.

verlies

Daar waar ontwikkelingen zich niets aan hebben getrokken van de identiteit is de landschappelijke karakteristiek vervaagd.

Dorpsuitbreidingen met woonwijkjes, bedrijventerreinen, verkeers-technische ingrepen en vooral ruilverkavelingen en schaalvergroting in de landbouw hebben er op veel plaatsen voor gezorgd dat er van het kleinschalige cultuurlandschap weinig meer over is.

Tekenend hiervoor is het verschil in de structuur van tuunwallen, watergangen en poelen van voor 1950 en nu.

landschapsstructuur van tuunwallen en waterpoelen 1950

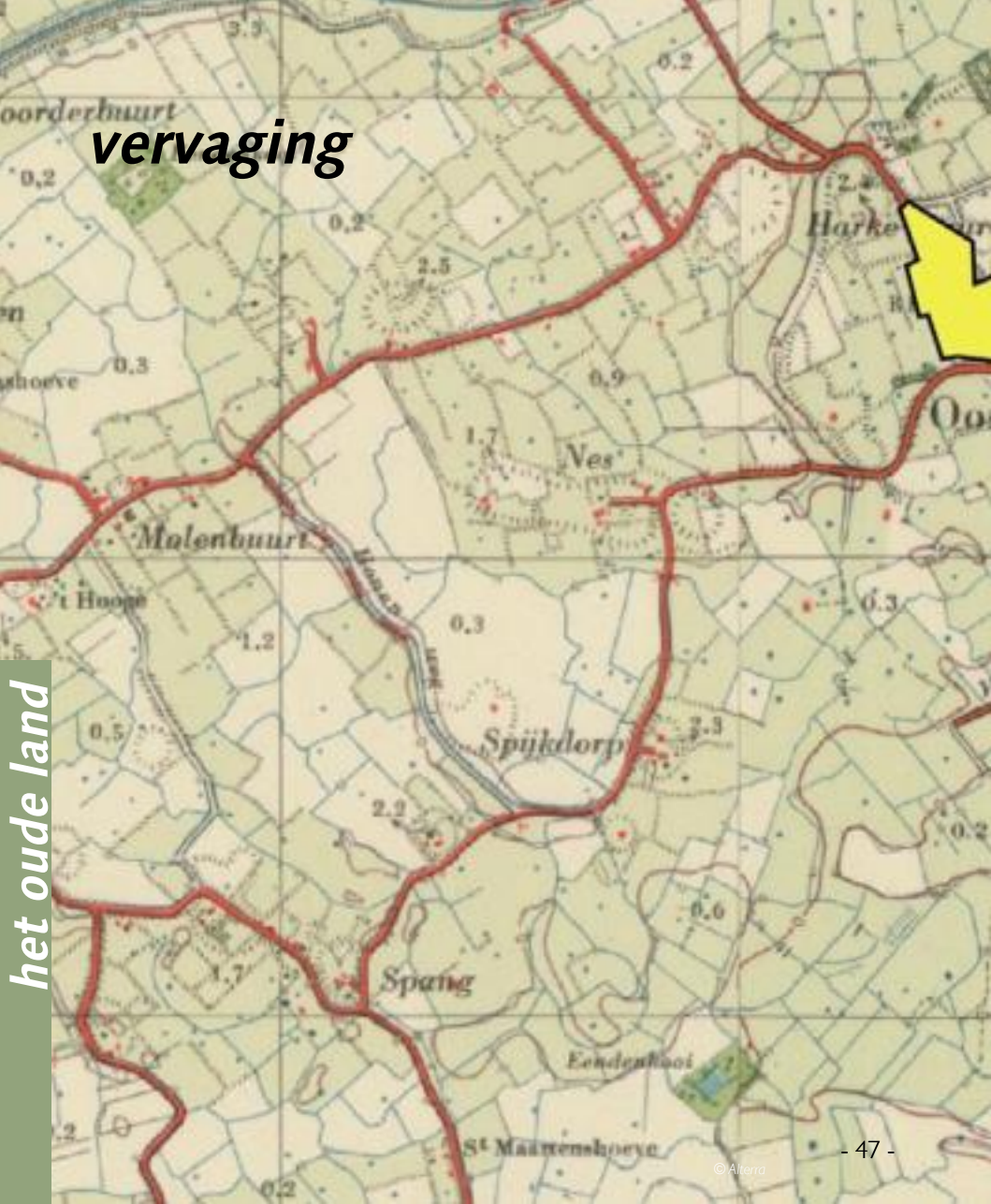

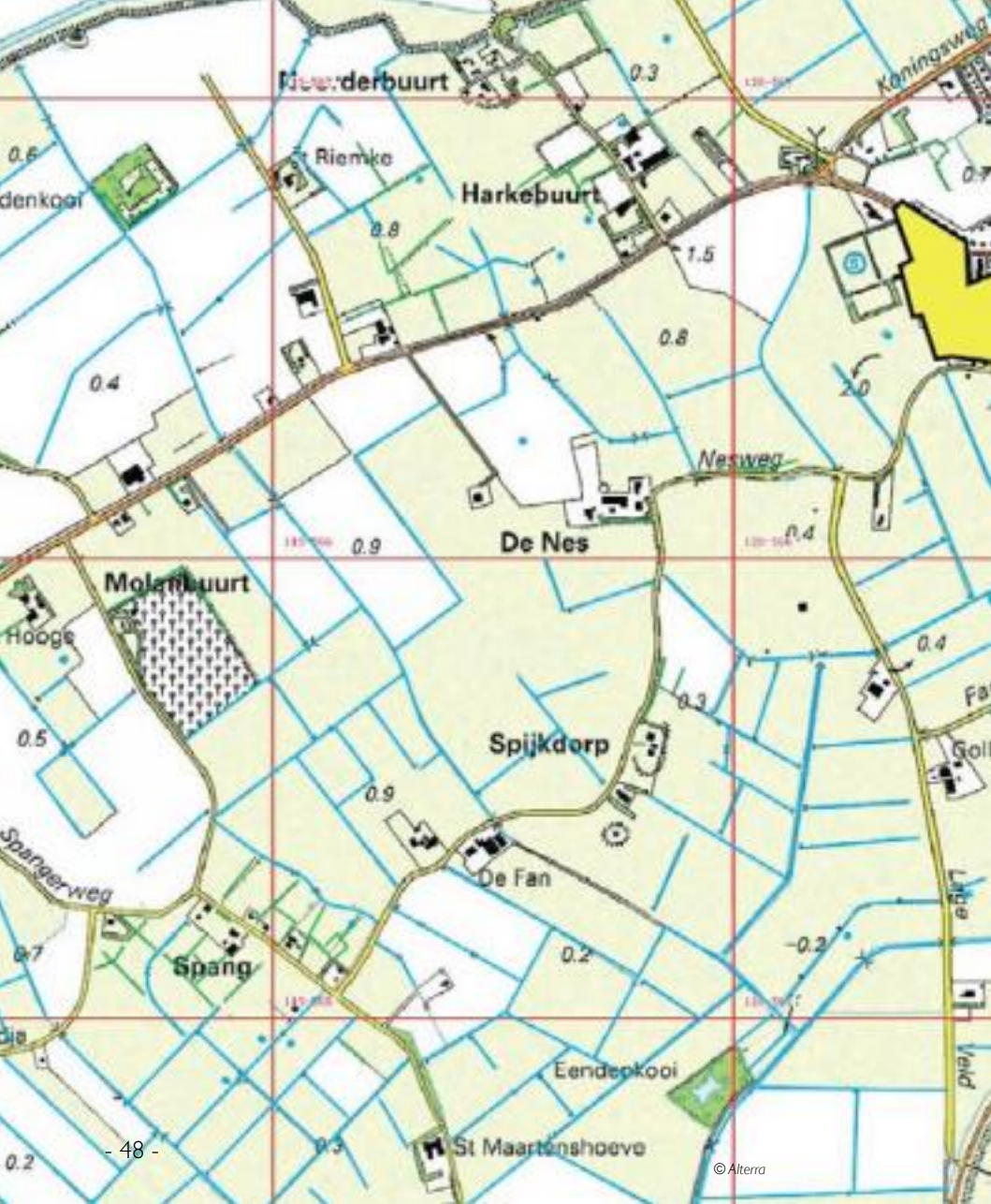
landschapsstructuur van tuunwallen en waterpoelen 2000

vervaging

het oude land

landschapsstructuur rond Oosterend 1950

hoog de tuunwallen en laag de sloten

overal poelen

landschapsstructuur rond de Hoge Berg 1950

hoog de tuunwallen en laag de sloten

overal poelen

landschapsstructuur rond Oosterend 2000
nauwelijks tuunwallen en poelen meer
rechte sloten

landschapsstructuur rond de Hoge Berg 2000
de Hoge Berg grotendeels gespaard

sorteren

De kwaliteit van het oude land hangt aan de kleinschalige landschap-
pelijke structuur die met name door de tuunwal zo goed ruimtelijk
zichtbaar wordt. De tuunwal is dus niet alleen een cultuurhistorisch
fenomeen, maar een onmisbare ruimtelijke bouwsteen van het oude
land.

Groeiende landbouw die alleen kan bestaan door verdere schaalver-
groting past niet in de typische tuunwallenstructuur. Schaalvergroting
gaat dus niet samen met behoud en herstel van het oude land.

Dat wil niet zeggen dat op Texel geen plaats is voor grootschalige
landbouw. De kracht van Texel is juist dat het meerdere landschap-
pen bezit. Er zijn ook identiteitseenheden waar grootschaligheid juist
karakteristiek is.

Op het oude land is plaats voor een landbouw die aansluit op de
schaal en sfeer. Een landbouw die baat heeft bij de identiteit van het
oude land en er dus ook aan bijdraagt.

De juiste functie in het juiste landschap in de juiste vorm.

vervaging

De tuunwallen in het oude land vormden de perceelsgrenzen waar sloten dat niet konden.

In het moderne landschap worden perceelsgrenzen net zo makkelijk aangegeven met paaltjes en gaas.

De ruimtelijke structuur vervaagt en het beeld verrommelt.

bestaande situatie

verscherping

Met de perceelsgrenzen op een uniforme (traditionele) manier aangezet is de kleinschalige structuur zichtbaar en herwint het landschap kracht. Dorp en land grijpen mooier in elkaar:

analytische beeldbewerking

bebouwing

In het oude land liggen oude dorpen. Oosterend, De Waal en Den Hoorn stammen uit de middeleeuwen. Den Hoorn is overigens later verplaatst en herbouwd. Oudeschild is het jongste dorp. Den Burg is het oudste. Het was een burcht tegen vijandige invallen van Vikingen midden op het oude land. De andere dorpen liggen op de rand van het reliëf van het oude land, waar vroeger de zee was. Ze hebben naast boeren ook vissers en zeelieden gehuisvest.

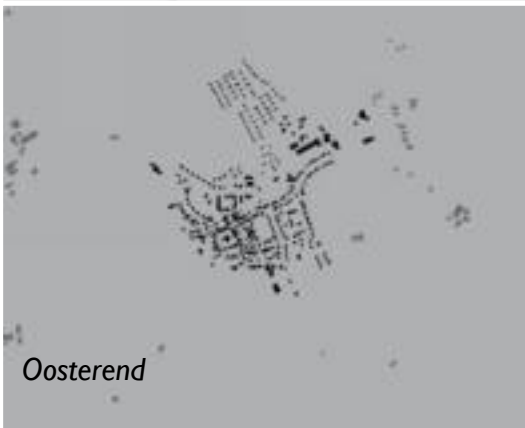
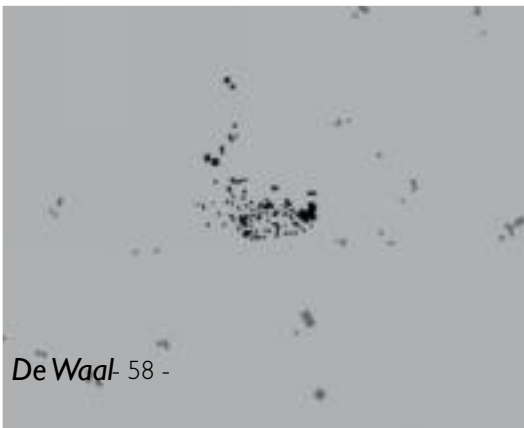
De dorpen hebben allemaal in de laatste eeuw een andere ontwikkeling doorgemaakt en zijn verschillend uitgegroeid.

Ze hebben nu elk een eigen functie.

*Korrelstructuren van de dorpen
anno 2000*

Den Burg

Den Burg is het grootste en ruimtelijk rijkste dorp van Texel. Het is bijna een stadje.

Het heeft een hele oude kern met een open hart (Groeneplaats en Park) en dichte ring van bebouwing eromheen.

De zeer afwisselende fraaie en soms forse panden (2 lagen plus kap) staan hier schouder aan schouder. Ze vormen intieme straten die wel uit steen gesneden lijken.

Op de inbreuk van het gemeentehuis op de Groeneplaats na, is de kern nog zeer gaaf, zowel in structuur als architectuur.

Ook latere uitbreiding is in ringen om het dorp gegroeid.

Elke ring heeft een eigen dichtheid (hoe later hoe losser) en eigen architectuurstijl. Bij het van binnen naar buiten bewegen worden alle 'jaarringen' doorsneden en is de historie van het dorp te lezen.

Omdat alle straten gebogen zijn is het altijd duidelijk waar het centrum ligt.

Den Burg

De architectonische kwaliteit in Den Burg is zeer hoog, vooral in de oude kern.

De panden zijn zeer afwisselend, zowel in typologie en volume als in architectuurstijl. Allemaal stralen ze echter een hoge esthetische ambitie uit en plezier in details en versieringen.

Dat geldt zowel voor oude gebouwen als voor sommige nieuwe.

Door de buiging van de straten zijn de gevels in de buitenbocht prominent zichtbaar wat de beleving versterkt.

De inrichting van de openbare ruimte is ingetogen en eenduidig, maar sluit daarom juist goed aan.

Koesteren.

Den Burg

Middenin de dichte oude kern liggen soms afwijkende korrels zoals een echt boeren erf. Met zijn afwijkende volumes en grote groene voeten is deze ruimtelijk van grote waarde. De forse stolp met riet brengt afwisseling en ritme in het weefsel dat voornamelijk uit burgerkorrels bestaat. Het erf met het enorme geboomte en echte moestuin, gewoon met prikkeldraad, geen sjiek design hekwerk, brengt lucht en een hele prettige landelijke sfeer...

... in de verder vooral stenige kern. Het contrast tussen stedelijke intimiteit en de plekken met landelijke openheid is zeer waardevol.

Geen gaten vullen dus.

Het centrum biedt een uitgebreid en kwalitatief pakket winkels voor zowel toerist als Texelaar. In hun onderlinge concurrentie overschreeuwen ze elkaar echter soms met reclameuitingen en overschaduwen ze de fraaie gevelwanden en straatruimten.

Samen minder maakt sterker.

Den Burg

De kenmerkende ringvorm van Den Burg komt voort uit haar oorsprong als cirkelvormige Vikingburcht.

In 1850 ligt het dorp met twee stevige ringen rond de Groeneplaats en bescheiden pootjes naar buiten als een spin in het web van landwegen. In de 100 jaar daarna groeit het dorp op logische wijze en wordt het web langzaam uitgesponnen. Nieuwe straten worden toegevoegd als bogen tussen de eveneens uitgroeiende tangenten waardoor er telkens nieuwe ringen ontstaan. Landelijke groene korels worden 'gevangen' in het web.

Zelfs de rechte Beatrixlaan uit 1960 wordt in 1970 door de Bernhardlaan uiteindelijk weer rond gebogen tot de laatste cirkel van het web.

In de jaren daarna doet de stedenbouw zijn intrede in het dorp en is het gedaan met de 'Burgse' manier van bouwen. Nieuwe uitbreidingen worden niet langer als cirkels toegevoegd maar als op zichzelf staande generieke nieuwbouwwijkjes. De wijkjes vormen een stalenkaart van de opeenvolgende stedenbouwkundige modeconcepten in de tijd. Ze hangen niet samen en hebben geen ruimtelijke band met het oorspronkelijk dorp of haar omringend landschap.

Het is alsof de spin blind is geworden en haar web aan de rand in de klit heeft gemaakt.

1850

1950

1960

1970

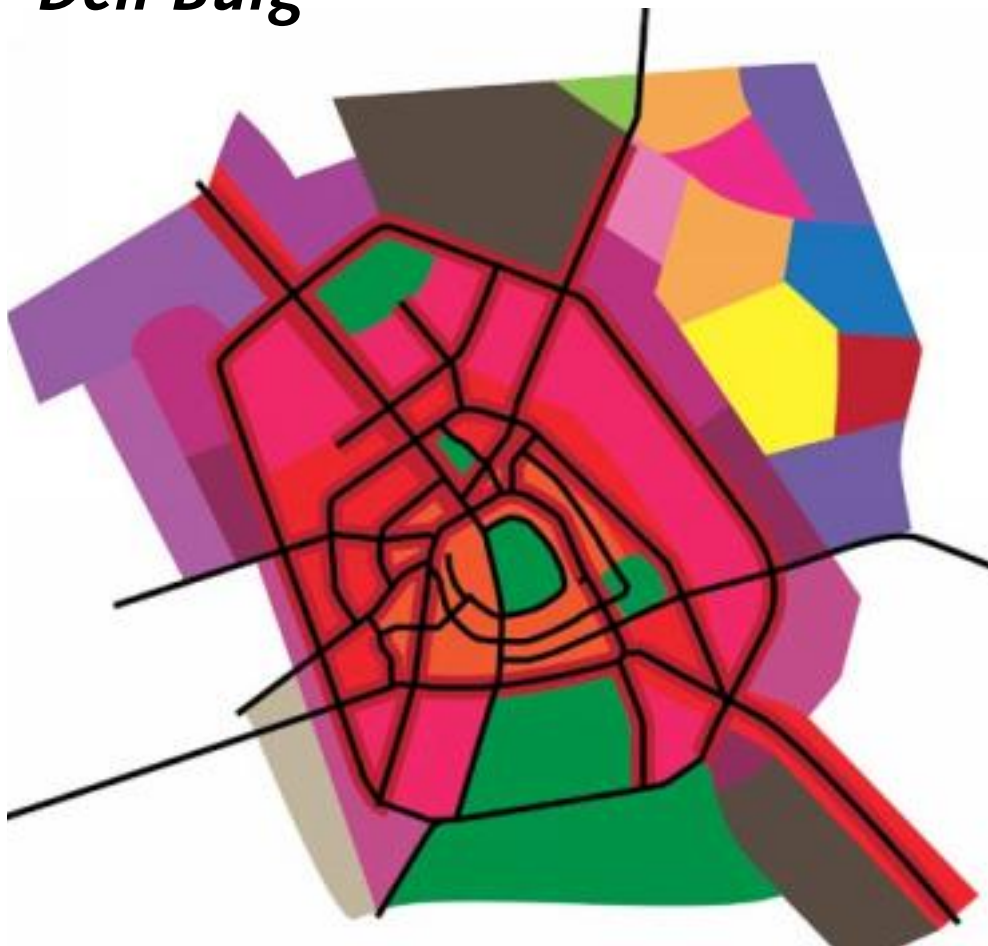
1980

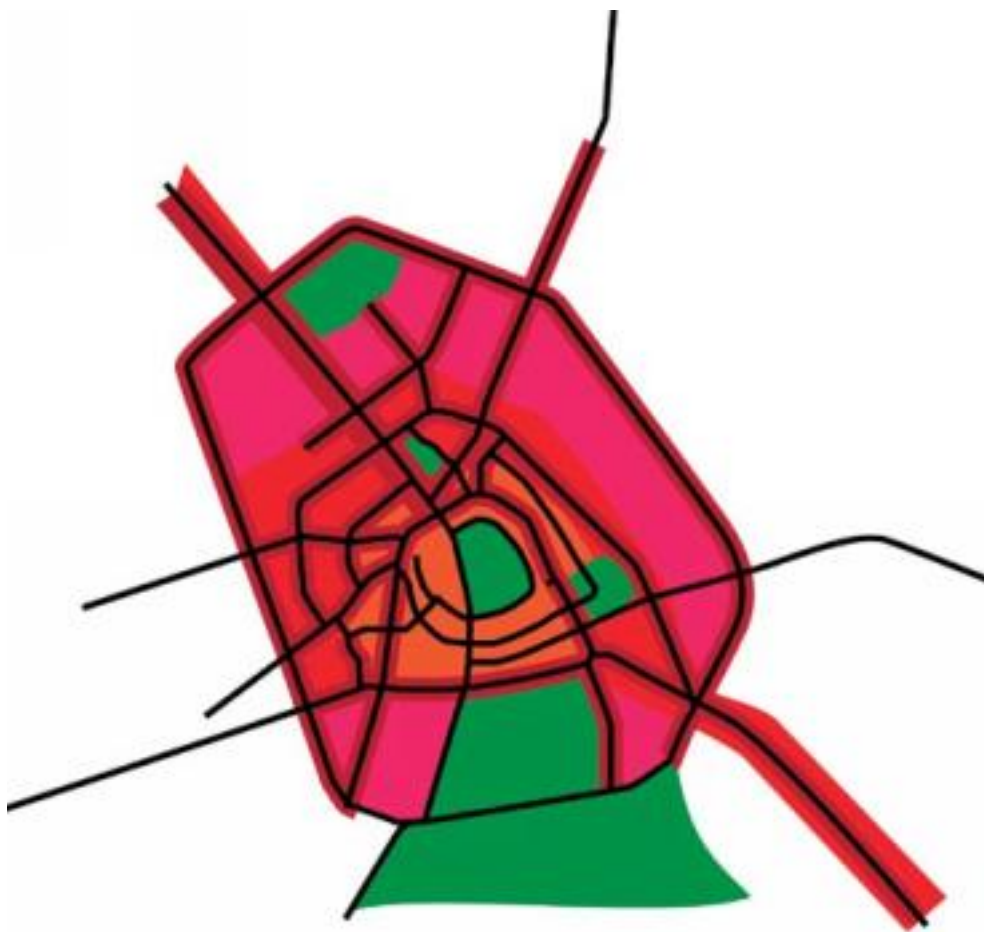
2000

Den Burg

het oude land

huidig dorp

Den Burg

Burgse bouwen: traditioneel in structuur...

het oude land

...daardoor elke ring in eigen sfeer onderdeel van het geheel.

...tijdgebonden in architectuur...

Structuur niet langer in ringen, architectuur niet langer tijdgebonden: Burgs bouwen?

Den Burg

Met zorgvuldige restauratie en liefdevol onderhoud is Den Burg als parel bewaard gebleven.

Door ingetogen reclameuitingen blijft ondanks de toeristische druk de kwaliteit van de kern behouden.

Het is echter hard nodig zorg en aandacht te blijven besteden...

analytische beeldbewerking

Den Burg

... anders houdt de kwaliteit op te
bestaan.

het oude land

bestaande situatie

Den Hoorn

het oude land

Den Hoorn

Den Hoorn is een heel oud dorp gelegen op een klif en een dijk aan de rand van het oude land. Door latere duinvorming is het dorp van het water af komen te liggen in de binnenduinrand.

Het dorp is vrij groot met één lange straat. Grote boerenkorrels en kleine huisjes staan er door elkaar. De lange straat is opgedeeld in Klif,

Herenstraat en Diek, ieder met een eigen verschijningsvorm. Aan het begin de los bebouwde Klif met een goede menging van huizen en boerderijen, in het midden de strenge dichtbebouwde Herenstraat met voornamelijk huizen (zoals loodshuizen) en aan het einde de rommelige Diek met vooral boerenkorrels. De kerk staat naast het dorp op de overgang van de heren naar de boeren.

Aan de zuidzijde is Den Hoorn gegroeid met wat nieuwbouwwijkjes. De wijkjes hebben niets met het oude dorp, niet in structuur, noch in architectuur.

Den Hoorn

Authentieke bebouwing aan Klif, Herenstraat en Diek

het oude land

hoek Diek / Kerkstraat

.... waar 90% van de huizen oranje kappen hebben....

....en de nieuwbouw aan de Naalrand waar 90% van alle huizen een
grijze kap heeft .

Het is een grijze vlek in het dorp.

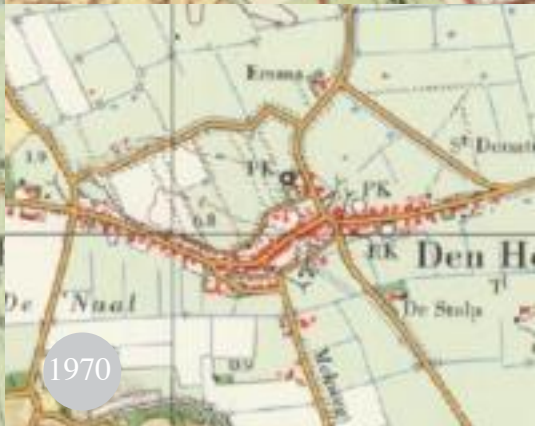
Den Hoorn

Den Hoorn is eigenlijk pas in 1960 gaan groeien. Tot die tijd veranderde er meer dan een eeuw nauwelijks iets in het dorp.

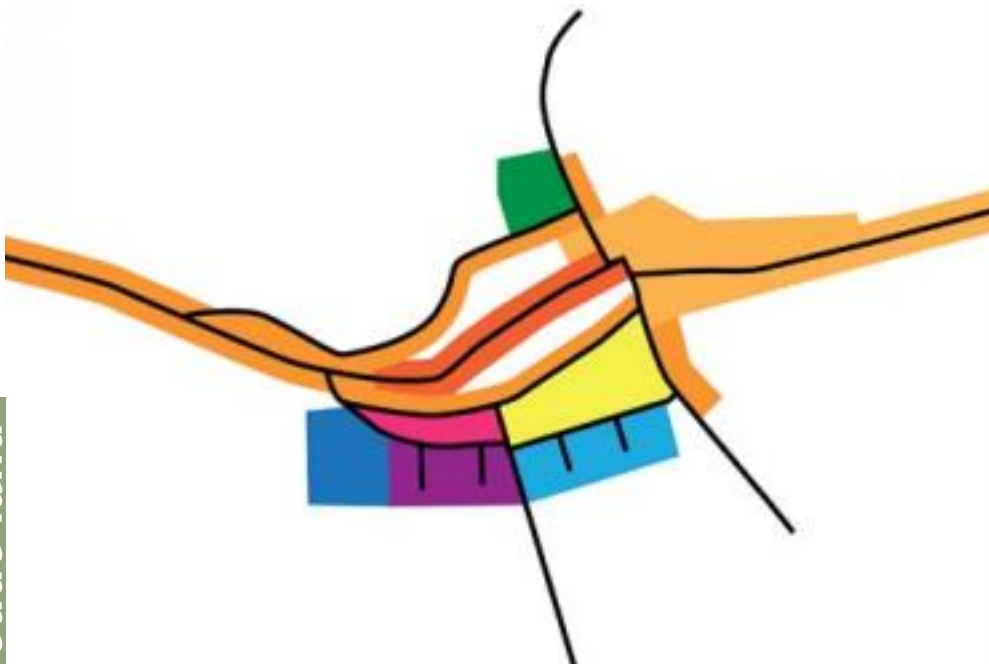
Den Hoorn bestaat in 1850 uit een lange straat en twee achterstraten die allen parallel oost- west gericht zijn. In 1960 komt er een vierde parallelle straat bij, de Naalrand. Deze wordt rond 1980 aangevuld met een aantal clusters met vrijstaande huizen.

Deze clusters liggen haaks op de oost-west richting van het dorp.

Ze vormen in architectuur en bebouwingsopzet een breuk in de eeuwenoude dorpsstructuur.

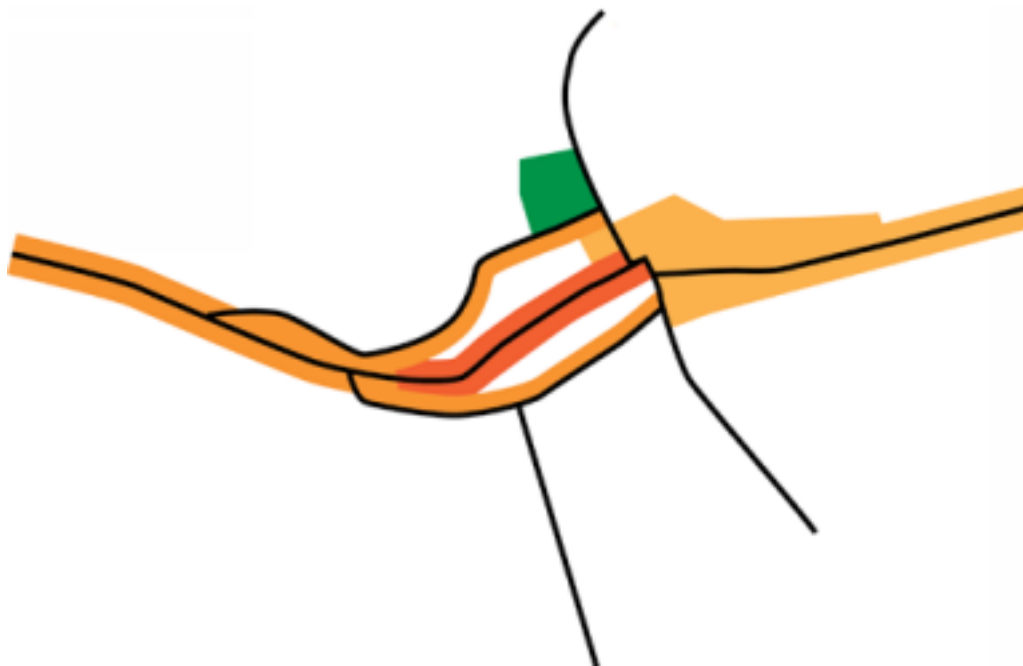

Den Hoorn

het oude land

huidig dorp

Den Hoorn

Den Hoorn herken je al van verre aan de kerk. De kerk is eigenlijk het meest markante gebouw van heel Texel. Zichtbaar vanuit alle hoeken torent deze hoog boven het land uit.

De kerk staat niet in het dorp, maar er net naast, waardoor de kerk een prachtig ruimtelijk 'object' wordt.

De straat, het hek de lantaarnpalen en het uitzicht rond de kerk maken de plek perfect af.

Behalve de schutting.

Kwaliteit omgeving alleen verantwoordelijkheid overheid of iedereen?

het oude land

Den Hoorn

Er zijn meer schuttingen in Den Hoorn
die om aandacht vragen.

De rommelige en boerse Diek ligt met
de achtertuinen naar het open oude
landschap. Een goede landschappelijke
beëindiging van de tuinen ontbreekt.
Veel tuinen hebben hier schuttingen
hekjes en schuurtjes staan.

Dit geeft het mooie dorp een lelijke
rand.

bestaande situatie

Den Hoorn

Zou het vroeger zo zijn geweest?

het oude land

analytische beeldbewerking

Oudeschild

Oudeschild is in de 17e eeuw ontstaan aan de Texelstroom, pal tegenover de beroemde Rede van Texel. Hier had de VOC haar ankerplaats. Toen de Rede zijn functie verloor werd Oudeschild vooral een vissersdorp. Het kreeg in de 2e helft van de 18e eeuw een haven.

Oudeschild is het enige dorp op het oude land dat nog aan zee ligt. Het is altijd een dorp van zeelui en vissers geweest en ademt nog steeds die sfeer. De nog operationele vissersvloot en recente jachthaven dragen daar aan bij. Als typisch dijkdorp lijkt Oudeschild in vorm op de andere dorpen op het oude land, in sfeer is het uniek.

Oudeschild

In het oude deel van het dijkdorp, de eerste linie van bebouwing aan de dijk, staan alle huisjes op rij, schouder aan schouder, allemaal klein, op een paar na. Het dorp heeft slechts drie grote boerenkorrels, twee kerken en een enorme pastorie.

In de eerste linie staan alle huisjes met de kopgevel naar de dijk, in de tweede linie staan de huizen met vooral langsgevels. Nog verder het land in liggen de recente wijkjes met vrijstaande woningen in grote tuinen. De eerste linie is het meest bijzonder en kenmerkend.

De tweede linie pikt nog een graantje mee van de eerste, de structuur past bij Oudeschild. De achterliggende wijkjes hebben echter geen ruimtelijke relatie meer met het dorp, ze voegen geen beeldkwaliteit toe.

Oudeschild

Oudeschild is langzaam langs de dijk vanaf de Rede naar de haven in noordoostelijke richting gegroeid. Sinds 1850 zijn er in kleine stukjes achter de dijk twee straten parallel aan de dijk bijgekomen, de Trompstraat en de Houtmanstraat. In 1980 wordt er gebroken met Oudeschild's bouwen in linies achter elkaar en worden er kleine 'puistjes' van woningen aangeplakt.

De meeste groei zit in de haven, die in 1970 heel groot is geworden. In 1980 komt er de jachthaven bij. Na 1950 groeit het dorp langs de Heemskerckstraat/Schilderweg haaks op het oude lint.

Met de groei van de haven komt er ook een groot bedrijventerrein bij. Het bedrijventerrein groeit steeds verder en is inmiddels al weer veel groter dan op de kaart van 2000.

1850

1921

1960

1970

1980

2000

Oudeschild

het oude land

huidig dorp

Oudeschild

Een lang lint aan de dijk, een feest van kleine kapjes met een groene rand, slechts onderbroken door de twee kerken en de grote pastorie.

Van rechts naar links, van ouder naar jonger, van afwisselend in vorm en bescheiden in kleur naar uniformer in vorm en bonter in kleur...

Oudeschild

...tot aan de wijpjes die vooral in structuur het Oudeschildse helemaal lijken te hebben losgelaten.

Geen linies van dwarse kapjes maar rijtjes langskappen, geen groene levendige rand maar schuttingen naar het landschap.

De (te) bonte variatie in kleur en architectuur kan dat niet 'repareren'.

Kwaliteitssturing op structuur heeft niet plaatsgevonden.

De bebouwing langs de Heemskerckstraat verdient ook geen
schoonheidsprijs. Ze is in vorm van bebouwing en uitstraling echter
wel echt verbonden met de havensfeer en in die zin authentiek.
Oppoetsen?

Oudeschild

wit groen oranje wit groen oranje huisjes, baksteen variatie

het oude land

prettige achterkanten in de 2e linie

smalle steeg van 1e naar 2e linie gericht op kleurige kerk

Oudeschild

De meeste toeristen komen naar Texel voor de duinen en het strand

De waddenkust van Texel lijkt soms vergeten.

Hier ligt de maritieme identiteit van Texel.

Voorals rond Oudeschild is die sterk.

De geschiedenis van de VOC, de Rede van Texel, het oude fort,
maar ook de nieuwe haven spreken allemaal van Texels band met de
zeevaart.

In de haven liggen plezierboten, kun je tochtjes maken naar zee, vis
eten en tegenwoordig ook goed slapen.

Maar het mooist is dat er nog steeds een functionerende vissersvloot
zijn thuisbasis heeft.

Die maakt de haven echt.

Het zou jammer zijn als ze verdween en de haven alleen nog toeris-
tenpleisterplek was zoals op zoveel plekken in Nederland.

HELENA ELIZABETH
TEXEL

Oudeschild

De haven is het verlengstuk van het dorp.

Van de kleine oude 19e eeuwse haven via de grote vissershaven tot de uitgebreide plezierjachthaven. Ze vormen zowel ruimtelijk als functioneel een bijdrage aan het dorp.

Het achter de haven gelegen bedrijventerrein doet dat ruimtelijk niet. Het heeft geen relatie met het dorp, noch met de haven. Het bedrijventerrein domineert wel het beeld in de weide omtrek tot aan Brakestein toe.

Het beeld is niet fraai.

Oudeschild

De vissershaven is helemaal zoals ie moet zijn: een bak water, een vissersvloot, stoere kades en een paar havengebouwen die passen bij de levendige sfeer.

het oude land

Vooral dat laatste mist de plezierhaven: gebouwen die de haven een
smoel geven en levendig maken.

Oudeschild

De jachthaven is alleen jachthaven, geen
plek om te verblijven. Buiten de zomer
oogt ze leeg en verlaten.

het oude land

bestaande situatie

Oudeschild

Met een paar eenvoudige
mooie maritieme gebouwen
zou ze een gezicht kunnen krijgen
dat de sfeer van de haven versterkt.
Gebouwen die in functie ook echt iets
toevoegen aan het bestaande.
De jachthaven zou daarmee een zicht-
bare verblijfsplek en levend onderdeel
worden van Oudeschild en sterker bij
gaan dragen aan haar identiteit

analytische beeldbewerking

Oosterend

het oude land

Oosterend

Oosterend is een prachtig oud dorp. De oude kern bestaat uit meerdere straten met kleine, van oorsprong vissershuisjes, rond de Kerk. Oosterend was altijd meer vissersdorp dan boerendorp, waardoor er geen grote boerenkorrels tot in de dorpskern staan. De oude kern is daardoor besloten en dicht. Straatbomen staan er niet, de kern is stenig. De begraafplaats rond de kerk geeft de kern 'lucht' en toch een hele groene sfeer.

In de oude kern zijn de straatjes heel smal en staan de huizen dicht opeen direct aan de straat. De nieuwe straten zijn breder en de huizen hebben voortuinen. Hoe groter de voortuin hoe nieuwer de straat. In de nieuwe straten wordt het dorp ook groener en losser en er staan straatbomen. Maar ook in de nieuwe straten staan de overwegend losse huizen zij aan zij.

De identiteit van Oosterend zit vooral in de oude kern en de smalle straten met kleine of geen voortuinen.

De paar grote groene korrels aan de rand van het dorp geven Oosterend een groen dorpsbeeld naar de omgeving.

Oosterend

Oude smalle straten en

het oude land

...nieuwe brede straten.

Oosterend

Oosterend is net als de andere dorpen van het oude land bijzonder waardevol vanwege zijn authentieke kern. Veel huizen in de oude kern van Oosterend zijn ook in goede staat van onderhoud.

De persoonlijke zorg en aandacht van de bewoners maakt de dorpskern extra mooi.

Ook de straten in het oude hart zien er goed verzorgd uit met mooie verhardingsmaterialen.

Er zijn in de oude kern van het dorp slechts een aantal kleine plekken die minder fraai zijn, daar waar achterkanten en voorkanten aan elkaar grenzen of waar domweg te veel paaltjes staan.

Vlekjes wegwerken.

het oude land

Oosterend

Oosterend is sinds 1880 redelijk gegroeid. Er is elke 10 jaar wel een straat met vrijstaande huizen bijgekomen.

Dit is op een vrij 'natuurlijke' manier gegaan, gewoon langs de wegen die er al lagen en met af en toe een nieuwe 'shortcut' ertussen.

Het dorp heeft zijn compactheid met aaneengesloten huizen aan de straat weten te bewaren.

Er liggen aan het dorp geen woonwijken.

In 1970 zijn er echter huizenblokken direct aan de oude dorpskern gebouwd. De huizenblokken hebben een stedenbouwkundige opzet die wezensvreemd is voor het dorp. Het is een breuk in de consistente opbouw van het dorp.

1880

1950

1960

1970

1980

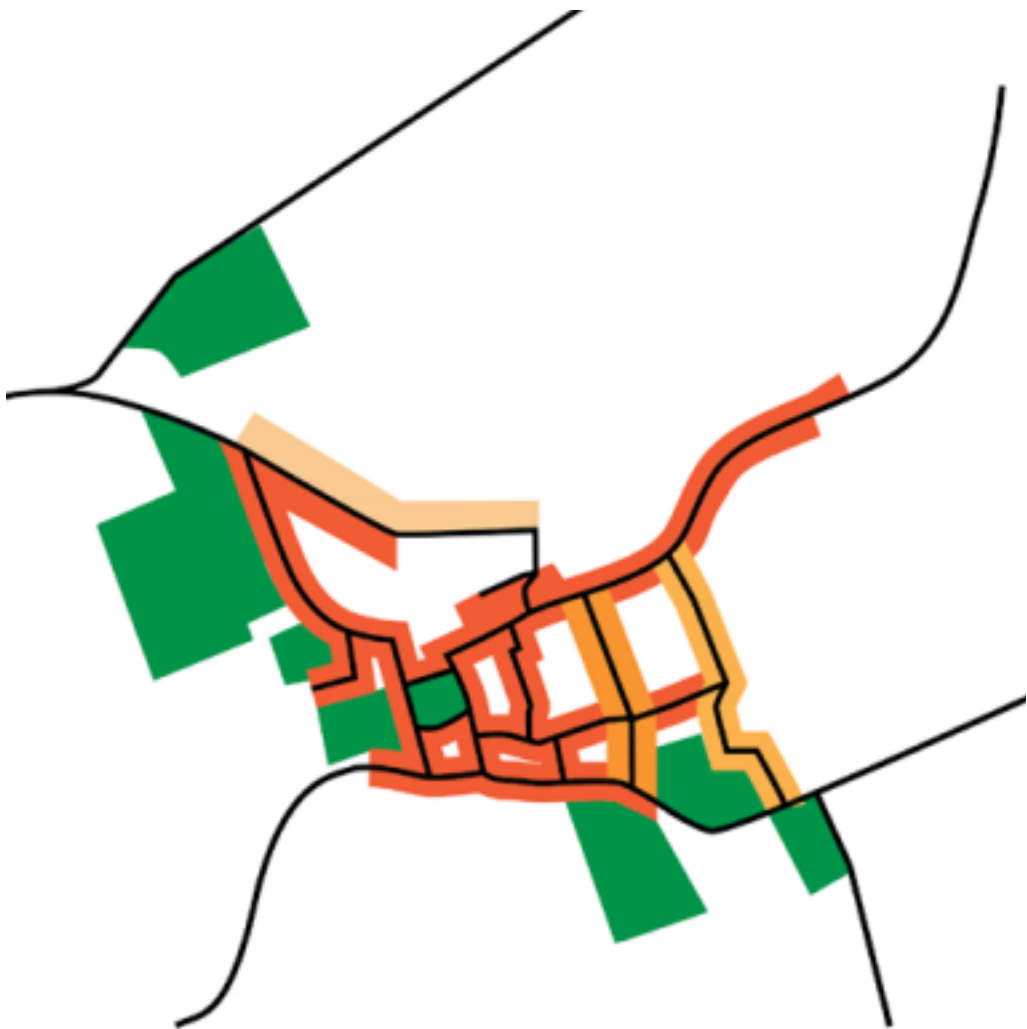
2000

Oosterend

het oude land

huidig dorp

Oosterend

De huizenblokken sluiten niet aan op de oude dorpskern en maken een
lelijke overgang met achterkanten en een parkeerplaats.

Einde Oosterend.

Oosterend

Op deze locatie had ook op zijn Oosterend's doorgebouwd kunnen worden met losse huizen, in traditionele architectuur,
of.....

het oude land

Oosterend

.....andere dorpse architectuur:

het oude land

De Waal

het oude land

De Waal

Het dorp is maar één straat groot.

Boerenkorrels en kleine huisjes staan door elkaar en dicht op elkaar:

Het dorp ligt op een strategisch punt aan de dijk van het oude land
en de Polder Waal en Burg.

De kerk ligt daar als een baken op een bult.

De sfeer is stenig, maar toch groen.

Het dorp ligt met zijn bomendijk en kerkbult prachtig groen ingebed
in de omgeving.

De Waal

De enige straat van De Waal is een authentieke oude dorpsstraat. De straat is smal en stenig, de huizen hebben geen voortuinen en staan met de neus direct aan de straat. Er liggen een drietal grote boerderijen meer van de straat af met hun groene erf aan de straat.

Zij geven de stenige straat toch een bijzondere groene 'touch'. De straat zelf is simpel ingericht en de huizen zien er verzorgd uit.

Niets meer aan toevoegen.

De Waal

De Waal is sinds 1880 nauwelijks gegroeid.

De enige grote nieuwe bebouwing is op de kaart van 1960 een
fabriek aan de oostzijde van het dorp.

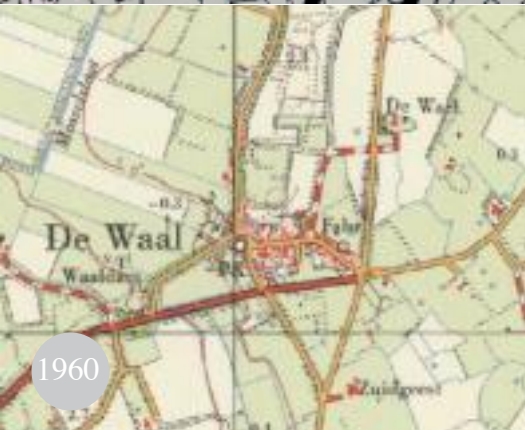
Toen werd ook de Sommeltjes weg onder het dorp langs door-
getrokken. Daardoor is de dorpsstraat een op zichzelf staand lusje
geworden terwijl het voorheen een knoop was in het landelijke
wegennet.

1880

1950

1960

1970

1980

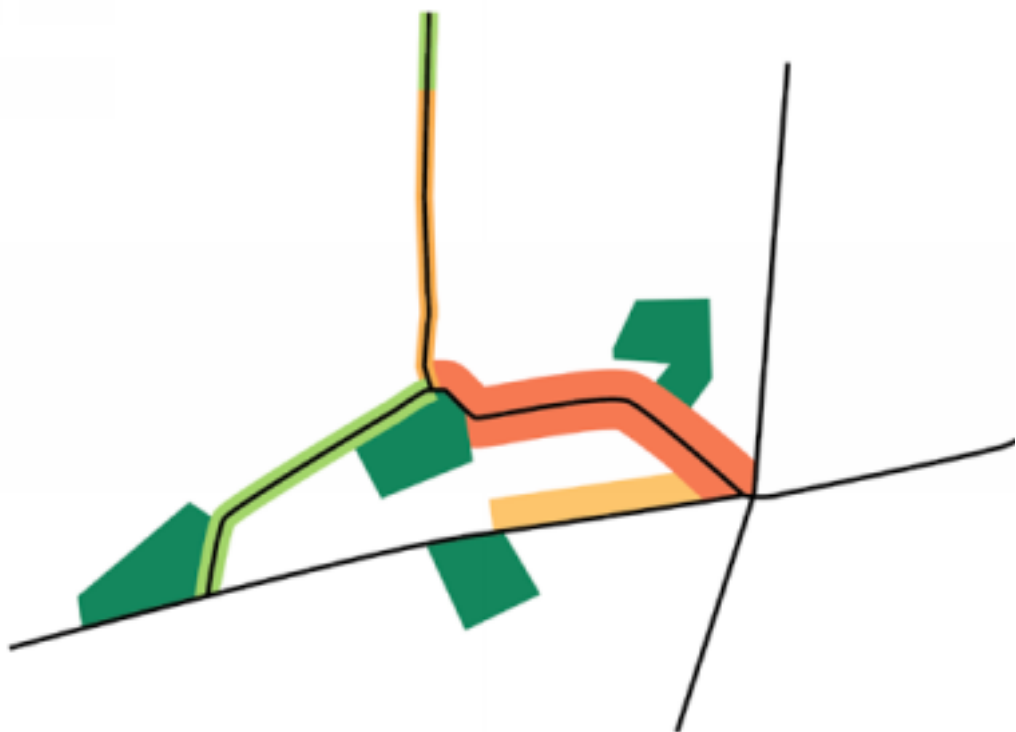
2000

De Waal

het oude land

huidig dorp

De Waal

Aan de westzijde heeft het dorp een bijzondere groene 'oprijlaan': de Bomendiek, de oude dam met grote bomen die overgaat in de groene bult van de kerk. De groene dam geeft het dorp extra allure.

het oude land

Aan de andere zijde loopt
het dorp dood op een
enorme rotonde, waar het
oorspronkelijk informeel
over ging in het landelijk
gebied.

Het dorp is met deze
puur verkeerstechnische
ingreep ruimtelijke kwali-
teit verloren.

buurtschappen

Verspreid over het oude land liggen verschillende mini gehuchtjes.

Een handvol huizen en boerderijen met toepasselijke namen als

Driehuizen, Zevenhuizen en Dijkmanshuizen.

De meeste zijn al zeer oud en stammen uit de middeleeuwen.

het oude land

In een prachtig samenspel tussen compacte bebouwing en landschappelijke elementen vormen deze buurtschappen een zeer kenmerkende en waardevolle bijdrage aan de identiteit van het Oude Land.

het oude land

De Westen kan als verzwolgen dorp in dat licht ooit van buurtschap
weer dorp worden.

Oost

Eén van de grootste buurtschappen is Oost, bijna een dorp.
Het is 'fors' gegroeid, maar, typisch voor een buurtschap, los van
structuur gebleven. Het heeft geen kern ontwikkeld.
Het is een goed voorbeeld hoe een buurtschap kan groeien zonder
zijn landelijke kwaliteiten te verliezen.

het oude land

Oost in korrels en kapkleur

An aerial photograph of a rural landscape. A winding river flows from the top left towards the center. The landscape is divided into various green fields and large, light-brown agricultural plots. A small village with several houses and trees is situated in the center-right. The word "Oost" is written in a large, black, serif font across the middle-left portion of the image.

Oost

Oost

Dankzij de losse opzet en de lege landjes tussen de huizen...

het oude land

...stroomt het landschap als het ware door het buurtschap heen.
Het is geen gezicht op Oost, maar door Oost.

strandpolders

Er worden op Texel twee typen polders onderscheiden, strandpolders en zeepolders. Ze hebben een verschillende geomorfologische oorsprong: strandpolders zijn ingesloten strandvlakten, zeepolders zijn bedijkte zee-boezemvlakten. Strandpolders liggen boven en zeepolders beneden N.A.P. De strandpolders zijn gerelateerd aan de Noordzee en de zeepolders aan de Waddenzee.

Polder Eierland, De Witte Hoek en Polder De Eendracht zijn de strandpolders. Oorspronkelijk vormden Polder Eierland en De Witte Hoek één polder, nu zijn ze ruimtelijk gescheiden door bos en recreatieterrein.

Het landschap van de strandpolders is groot en open met de duinen als indrukwekkend achtergronddecor. Ze kennen een simpele inrichting

van rechte wegen in grote vierkanten en een sequentie van losse erven erlangs. Dwars door deze menselijke orde kronkelen oude natuurlijke krekens. Het nieuwe poldergrid laat de oude ondergrond er doorheen schijnen. Vergeleken met de droogmakerijen in Noord-Holland zijn de strandpolders op Texel ongeëvenaard open. De uitgestrekte vlakte van de strandpolders is een landschap dat op de andere waddeneilanden niet voorkomt. Met de strandpolders onderscheidt Texel zich.

Eierland

Polder Eierland is met zijn enorme afmeting en zandkleurige bodem indrukwekkend te noemen.

De maat van Polder Eierland geeft ruimte voor grootschalige productie die elders op het eiland niet past. Oneindige zandige vlakten met hier en daar een boerderij vormen al sinds de Zeeuwse en Groninger boeren hier kwamen grote delen van het jaar het polderbeeld.

lagen

De bijzondere gelaagde structuur van de polder van de nieuwe rechte wegen en oude kronkelende watergangen is ruimtelijk nauwelijks beleefbaar. Er is geen beplantingsstructuur langs de wegen of langs de watergangen. Zeespiegelstijging en toenemende zoute kwel zullen tot aanpassingen in het watersysteem van de polders leiden. Daarmee zal ruimtelijk een nieuwe 'laag' worden toegevoegd aan de bestaande gelaagde structuur. Hiermee ontstaat een kans om de polder beleefbaarder en aantrekkelijker te maken voor recreatief medegebruik.

bestaande situatie

analytische beeldbewerking

strandpolders

kernstructuur Polder de Witte Hoek

kernstructuur Polder De Eendracht

erven

In Polder Eierland liggen ongeveer 55 grote erven. De erven hebben klinkende namen als Wageningen, Rotterdam, 's-Hertogenbosch, Dordrecht, Gent, Antwerpen en Breda. De namen getuigen van de pioniersmentaliteit van de oorspronkelijke boeren die overal vandaan kwamen. Er is dan ook geen typische strandpolderarchitectuur. De erven zijn naar eigen oorsprong en smaak gebouwd. Je vindt hier het rivierentype, de noordhollandse stolp en varianten op de kopromp-staart.

Wat opvalt aan de erven in de strandpolders is dat de erfbeplanting vaak ontbreekt. Er staan nauwelijks singels rondom of boomgaarden naast de boerderij. Af en toe een grote boom voor of achter. Erven met stevige beplanting maken de polderstructuur ruimtelijk veel sterker leesbaar.

De meeste erven liggen al op de kaart van 1880. Er zijn in de afgelopen honderd jaar niet veel erven bijgekomen. De meeste bebouwing heeft rond de dorpen plaatsgevonden.

Er is in de structuur van de polder ruimte voor meer erven.

Markante erven verrijken de polder.

erven

Beplante erven maken de grote open polder ruimtelijk leesbaar en 'meetbaar'.

erven

Nieuwe erven met een structurele erf-
beplanting en grote volumes in boerse
stijl op de strategische plekken zouden
die ruimtelijke leesbaarheid kunnen
versterken.

bebouwing

De drie dorpen in de Eierlandse polder hangen nauw samen met haar historie als droogmakerij.

Het landschap is gemaakt en de dorpen gesticht volgens één groot plan, typisch voor droogmakerijen.

Het 19e eeuwse De Cocksdorp is gesticht speciaal voor de pioniers in de nieuwe polder:

Het is een bijzonder boogvormig ontginningsdorp.

Midden- en Zuid- Eierland zijn gegroeid uit voorzieningen die op twee kruispunten middenin de polder waren gepland.

Het zijn typische kruispuntdorpen, familie van MiddenBeemster en Zuiderkermer.

De Cocksdorp

Midden-Eierland

Zuid-Eierland

De Cocksdorp

De Cocksdorp is gesticht op het snijpunt van 2 landschappelijke lijnen: de Stengweg langs de zeedijk en de Molenlaan langs de Roggesloot.

Vanaf dit punt groeide het dorp in honderd jaar langzaam langs de Molenlaan zuidwaarts totaan de begraafplaats. Het resultaat is een dorp dat bestaat uit één fraai gebogen compacte straat met een gezicht naar de omgeving van ruime tuinen en enkele grote groene korrels.

In de jaren 60 groeit het dorp ook licht langs de Krimweg, waarmee de Cocksdorp een tweede straat ontwikkelt langs een landschappelijke lijn, ditmaal een polderweg.

Pas in de jaren tachtig 'gaat het mis', dan wordt de open ruimte tussen de twee lijnen gevuld met woonwijken en vervaagt de lijnstructuur van het dorp

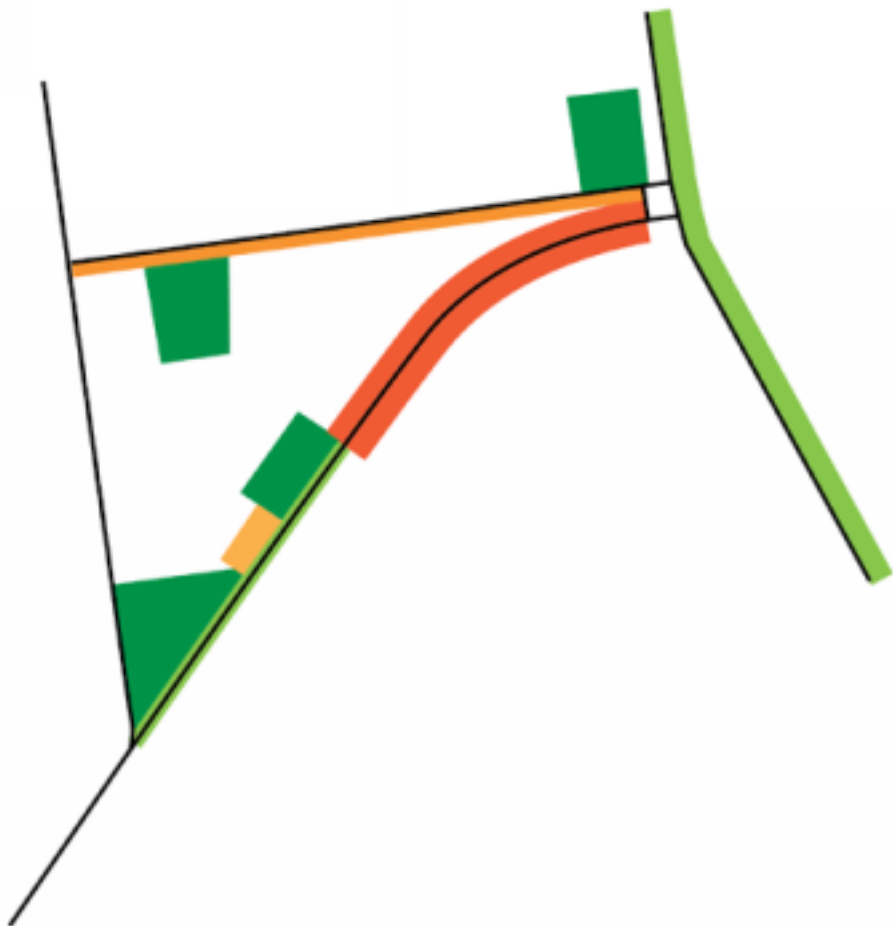

De Cocksdorp

strandpolders

huidig dorp

De Cocksdorp

De kapjes langs de Kikkertstraat verraden de relatief jonge leeftijd van De Cocksdorp: het zijn voornamelijk langskappen met grijze pannen. Oudere dorpen op Texel hebben meestal dwarskappen en rode pannen in hun oorspronkelijke kern. Alleen de nieuwe woonwijken zijn overal hetzelfde.

De Cocksdorp heeft daardoor wel een heel eigen sfeer, passend bij haar landschap, het nieuwe land van de polders.

Vroeger was het verschil met de andere dorpen nog sterker; toen De Cocksdorp nog veel meer een echt groen dorp was. Het vullen van de ruimtes met voorzieningen en wijken heeft dat jammergenoeg aangetast.

De Cocksdorp

De Molenlaan vormt een prachtig ontworpen groene entree naar

De Cocksdorp die overgaat in de hoofdstraat van het dorp....

strandpolders

historische situatie

- 177 -

...de Kikkertstraat waar de groene sfeer wordt doorgezet
door de individuele voortuinen.

architectuur

Het behouden van de sfeer is een kwestie van aansluiten
in architectuur...

strandpolders

.... maar ook in stedebouw: woningen hebben naar de hoofdstraat van het dorp een voorkant met een voortuin, geen achterkant met een achtertuin zoals deze woningen zijn geöriënteerd.

openbare ruimte

De typische identiteit van de lange gebogen hoofdstraat van De Cocksdorp met zijn vaak liefdevolle en gevarieerde architectuur en grote voortuinen gaat schuil achter de chaotische en overdadige inrichting van de openbare ruimte.

bestaande situatie

openbare ruimte

De vele paaltjes, bultjes, stoepbanden en parkeervakken kunnen worden 'geschoond'. De chaotische opeenvolging van verhardingsvlakken en slingers, breed door de middenberm, kan teruggebracht tot een smaller en eenduidig profiel dat de kenmerkende bocht van de dorpsstraat weer zichtbaar maakt.

De voortuinen maken het beeld van de openbare ruimte aantrekkelijk en geven

De Cocksdorp zijn groene karakter terug.

analytische beeldbewerking

Midden-Eierland

Schijnbaar verloren en vergeten liggen middenin de Polder Eierland haar twee Kruispuntdorpen Zuid- en Midden Eierland.

Van opzet zijn ze hetzelfde: rijtjes huizen rechthoe-rechtaan langs de doorgaande wegen door de polder. Eén of twee voorzieningen aan het kruispunt en af en toe en grote groene korrel in de reeks.

Midden-Eierland is qua korrels iets afwisselender dan Zuid-Eierland, maar het is minder ver ontwikkeld en mogelijk nóg meer afgelegen.

Midden-Eierland

Beide dorpen hebben gemeen dat ze ver van de drukte en het
gewoel liggen, toeristen hebben hier niets te zoeken.
Ze geven een beeld van echte pioniersdorpen, kolonies in de leegte,
bijna amerikaans.

Het wonen in deze dorpen is niet knus of gezellig,
maar wel ruim en vrij.

Zuid-Eierland

Zuid-Eierland is wat verder ontwikkeld dan Midden-Eierland.
Het ligt dichterbij het oude Texel en heeft de nabijheid van het
vliegveld.
Het heeft daarentegen weer niet zulke grote groene korrels.

Zuid-Eierland

Beide kruispuntdorpen zijn bakens in de uitgestrekte polder:
Ze maken de lijnen van de polder leesbaar en zijn met hun uitgestrekte armen zeer beeldbepalend.

De huizen in Zuid Eierland zijn in architectuur gevarieerder en gemiddeld van iets hogere kwaliteit dan Midden-Eierland.
Het dorp kent iets van romantiek en lijkt daardoor wat meer op haar familieleden in Beemster en Purmer aan de overkant.
Het benzinestation past minder in dat esthetisch beeld, eerder bij dat van Midden-Eierland.

Zuid-Eierland

Van 1850 tot 1950 was er eigenlijk nog geen sprake van een dorp, alleen een kiem in de vorm van een school en drie huizen aan het kruispunt.

Pas na de oorlog is het dorp uit gaan groeien langs haar assen. Eerst vooral in zuidelijke en westelijke richting, later ook voorzichtig noordelijk en oostelijk. Sommige assen zijn dubbelzijdig ontwikkeld, andere enkelzijdig gebleven.

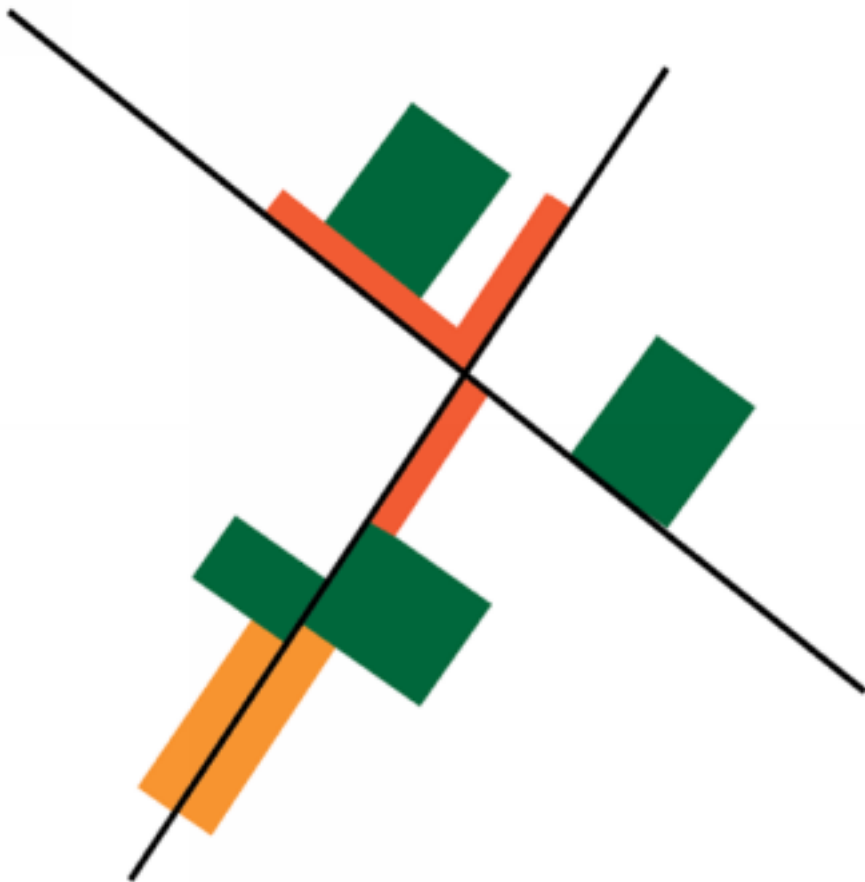
Net als hun familieleden kunnen de kruispuntdorpen op Texel zich verder ontwikkelen.

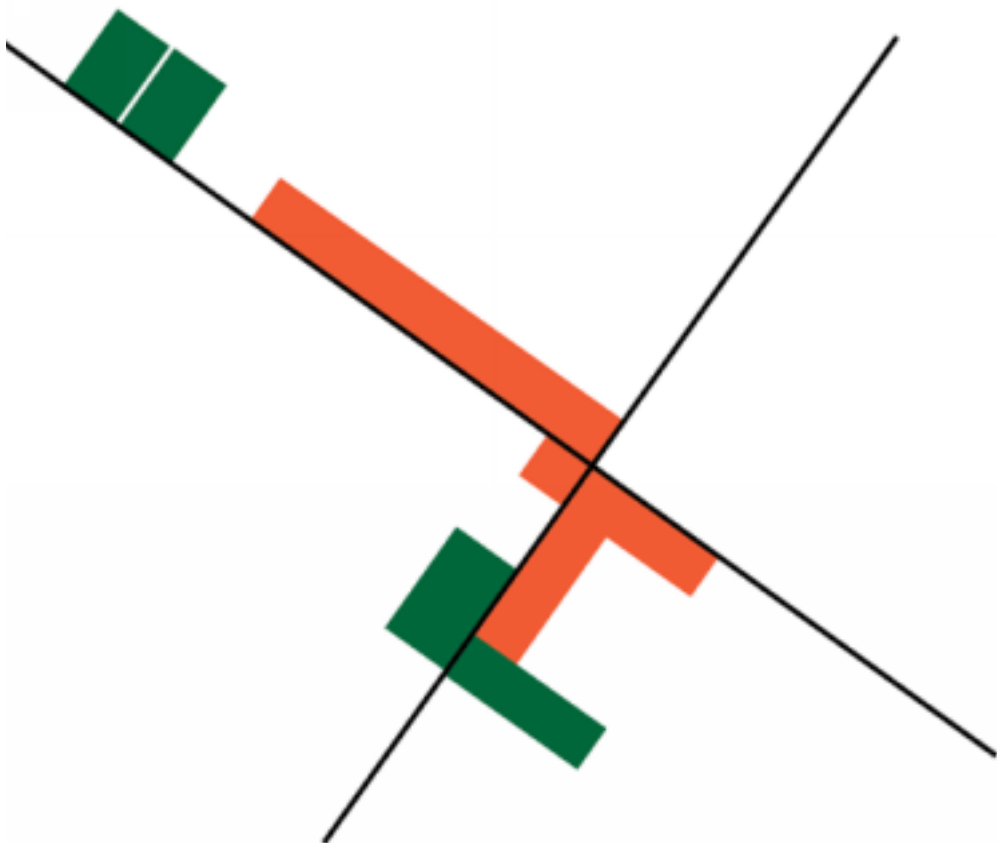
Met een afwisseling van kleine burgerkorrels en soms bijzondere groene korrels in de vier windstreken zouden de polderlijnen zich sterker tegen de horizon aftekenen.

Met een verdichting en omsluiting van het kruispunt met bijzondere bebouwing zouden de dorpen meer hart krijgen.

Kruispuntdorpen

Zuid-Eierland

De kwaliteit en leefbaarheid van de dorpen wordt verstoord door de inrichting van de wegen die het kruispuntdorp vormen.

Voorals de wegen in de lengterichting van de polder zijn erg dramatisch. Dit zit em vooral in de wegprofielen. Gek genoeg zijn de wegen in het dorp nog ruimer gedimensioneerd dan erbuiten.

Alles nodigt uit tot hard rijden.

De weg oversteken om even naar de overburen te gaan is zeker voor kinderen een riskante onderneming.

De wegen in de dwarsrichting van de polder zijn veel smaller en informeler.

Hier is de weg een woonstraat en wel een prettig onderdeel van de dorpsruimte en haar leefwereld.

Zuid-Eierland

Het dorp is gesticht langs een door-
gaande weg en het verkeer gaat dus
ook midden door het dorp.

Dat is inherent aan een kruispunt dorp.
Echter met dit N-wegprofiel is de ver-
keersfunctie dominant over de woon-
functie.

Ruimtelijk is het dorp gespleten in twee
helften.

Is woonkwaliteit en veiligheid hier niet
belangrijker dan hard rijden?

Zuid-Eierland

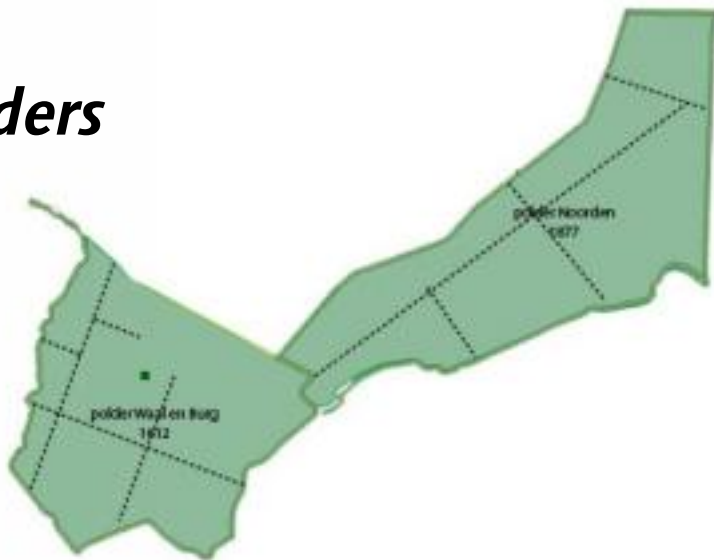
Een ander wegprofiel maakt van het kruispunt een dorp.

Smaller vooral en juist zonder gescheiden verkeersstroken die automobilisten het gevoel geven dat de rijbaan ook alleen voor hun is waardoor ze gas geven. De inrichting maakt duidelijker dan een bord dat het hier een dorpsstraat betreft waar de auto te gast is en zich ook zo moet gedragen.

Ruimtelijk betekent het ook een enorme winst voor het dorpsbeeld. De woonfunctie wordt weer dominant.

zeepolders

De zeepolders zijn kleiner van schaal en ruimtelijk intiemer dan de strandpolders. Ze zijn tussen dijken gevat en hebben geen duindecor zoals de strandpolders.

De eerste zeepolder is polder de Grie uit 1550, de laatste is Polder het Noorden uit 1877. De kleine 16e eeuwse poldertjes onder Den Hoorn lijken in schaal en verkaveling sterk op het oude land. De inrichting van de latere zeepolders is net als de strandpolders rechtlijnig en grootschalig met lange wegen en erven erlangs. De zeepolders grenzen allemaal aan het Oude Land van waaruit ze ontgonnen zijn. Ze hebben geen eigen dorpen of gehuchten.

De enige bebouwing zijn de erven, die overigens kleiner zijn dan in de strandpolders.

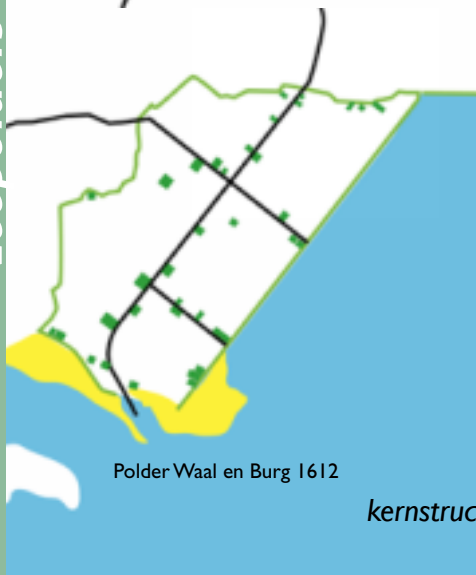

structuur

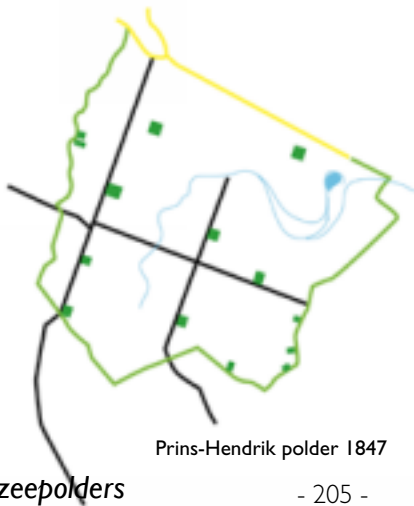

Polder Noorden 1877

zeepolders

Polder Waal en Burg 1612

Prins-Hendrik polder 1847

kernstructuur zeepolders

verschil

De zeepolders liggen allemaal tegen het oude land aan. Het verschil tussen oud en nieuw land zit vooral in de rechtlijnigheid van de polders. Toch zijn de verschillen tussen oud en nieuw vaak moeilijk te herkennen. De rechtlijnigheid van de polders wordt niet benadrukt door beplanting van de wegen met bomen of hagen.

bestaande situatie

benadrukken

De polders worden met het aanzetten van de polderstructuur ruimtelijker en nog intiemer van schaal. Het verschil met de grootschaliger strandpolders gaat zich scherper aftekenen.

Tegelijk zouden de polders met hun beplanting aantrekkelijker worden voor recreatief medegebruik.

De polderlijnen kunnen beeldbepalender worden met hagen...

analytische beeldbewerking

benadrukken

...of met nieuwe erven langs de lijnen te
stichten die kunnen voorzien in lande-
lijke woningen of recreatie...

analytische beeldbewerking

Prins Hendrik polder

De Prins Hendrikpolder is de meest opvallende zeepolder. Komende vanaf de boot passeert iedereen dit landschap. Het is de binnenkomer van Texel. De polder heeft van oorsprong een simpele symmetrische opzet. Eén weg in het midden die Hoofdweg heette en een dwarsas die zich richtte op een sluis en molen.

In het begin lagen er zes boerenerven in de polder; tegenwoordig zo'n dertig.

De grootste verandering voor de polder is eigenlijk dat er na 1960 in de kleine polder 't Horntje de uit Ierseke afkomstige mosselwaterplaats als proefstation is gestationeerd, later N.I.O.Z., en in de aanliggende duinen de nieuwe veerhaven is gegraven. De Hoofdweg werd Pontweg en daarmee de aanvoerroute voor alle bezoekers van Texel. De polder die eerst rustig in een uithoek van Texel lag, is nu de drukste van Texel.

1890

1950

1970

2000

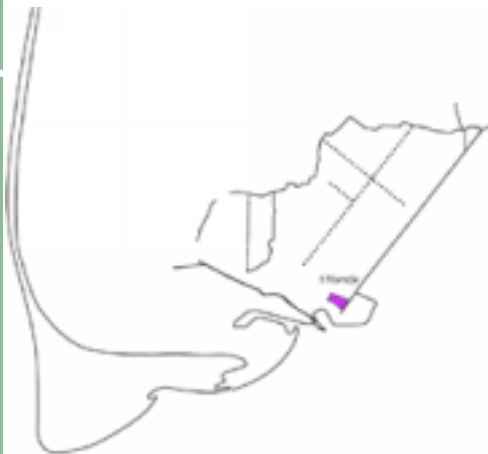
bebouwing

In de Prins Hendrikpolder groeide op de rand van het duin een nieuw
buurtschap: 't Horntje.

Oorspronkelijk klein en bescheiden, een handvol los verstrooide huisjes
met ruime tuinen. Net als de buurtschappen op het oude land een pret-
tige informele groene nederzetting.

Later werd er planmatig bijgebouwd in uniforme rijtjes huizen met
standaard straten. Deze woonwijkachtige bouwvormen sluiten niet aan
op het oorspronkelijke landelijke karakter van 't Horntje, maar geven het
ook geen eigen gezicht. In extremo geldt dat voor het recente hoge blok
galerijwoningen dat de bezoeker op Texel nu 'welkom' heet.

Het is spannend dat er een nieuw dorp groeit op het eiland en dat mag
zeker een modern gezicht hebben, maar het moet wel een identiteit
krijgen die past bij de kwaliteit waar Texel voor staat.

Een paar landelijke huizen...

.....een generiek woonerf...

.....een paar rijtjes.....

.....en een flatje maken samen nog geen nieuwe identiteit.

veerhaven

Aankomend met de boot van de overkant
mist Texel een gezicht.

Het eiland ontbeert een baken dat Texel op de kaart zet als eiland
van traditie én vernieuwing.

veerhaven

Met een beeldbepalend gebouw bij de veerhaven kan Texel zich presenteren.

Een gebouw dat spreekt van de lucht en het land,
van de mens en het water..
...van de krachten van het eiland.

analytische beeldbewerking

binnenduיןrand

Van De Koog tot aan Den Hoorn loopt aan de binnenzijde van de duinen een bijzondere zoom land: de binnenduיןrand. Dit landschap bestaat uit de duinflank, die deels vergraven is en de strandvlakte, die slechts totaan het oude land loopt. Met het duinbos in de rug en het zicht over de open strandvlakte is de binnenduיןrand op veel plekken in Nederland uitgegroeid tot een prachtig romantisch en weelderig plezierlandschap. Een kantwerken zoom van bossages, open ruimtes en bijzondere gebouwen van allure.

binnenduיןrand

Ook op Texel heeft een dergelijke ontwikkeling plaats gevonden. Veel bescheidener dan bijvoorbeeld in Bloemendaal of Bergen aan Zee aan de overkant, maar evengoed een waardevol en uniek beeld op het eiland.

Het landschap van de binnenduיןrand geeft het perspectief op de brede duinen een prachtige rand.

De smalle flank in de bosrand met zijn afwisseling van open ruimtes en bossages en bescheiden maar allurevolle individuele bebouwing is een prachtig contrast met de brede open ruimte van strandvlakte of oude land ervoor.

De twee zones grijpen op complexe wijze in elkaar en maken een ruimtelijke overgang tussen dicht en open, hoog en laag.

De binnenduinrand biedt een complementaire recreatieve beleving, de romantiek en rust van het oude land, gecombineerd met de nabijheid van duinen en strand.

Belangrijk is dat het geheel een ruimtelijk raamwerk blijft van open en dicht met individuele bebouwing en niet 'gevuuld' wordt zoals nu soms in 'de kermis' rond De Koog.

binnenduinrand

bebouwing

De Koog is het enige dorp in de binnenduinrand. Ten tijde van de Groenlandvaarders was De Koog een welvarend dorp. Van de oude architectonische ambitie die daarbij hoorde lijkt weinig meer over. Tegenwoordig draait het in De Koog om het strandtoerisme. Al in 1908 lag er op het duin een Badhotel, het eerste van het eiland. Nu vinden we in De Koog 23 hotels, 8 pensions, 8 bungalowparken, 3 appartementencomplexen en 7 campings.

Het dorp zelf bestaat uit een drukke winkelstraat en een aantal woonstraten.

De Koog

In 1880 was De Koog een klein landelijk gelegen dorpje aan de duinrand met een kerk en een paar huizen, het zand woei er door de straten. In 1942 is het dorp nog nauwelijks gegroeid, maar er staat wel een badhotel op het duin. In 1950 is De Koog al drie keer zo groot en zijn de eerste huisjesterreinen ontwikkeld, maar het dorp is nog steeds landelijk.

De Koog groeit verder langs de lijn van Pontweg, Dorpsstraat en Boodtlaan en naar de Ruijslaan onderlangs het duin.

Na 1950 komt de dorpstak aan de Mienterglop tot ontwikkeling, maar er blijft een grote landelijke ruimte in het midden open.

De grootste groei vindt plaats in de laatste decennia van de vorige eeuw. Huisjesterreinen, campings en grote slechtweer accommodaties, zoals cartbaan, squashhal en tropisch zwemparadijs met parkeervlakken vullen de open ruimte tussen de dorpstraat en de Mienterglop en ontnemen De Koog zijn landelijkheid.

1880

1942

1950

1970

1980

- 232 -

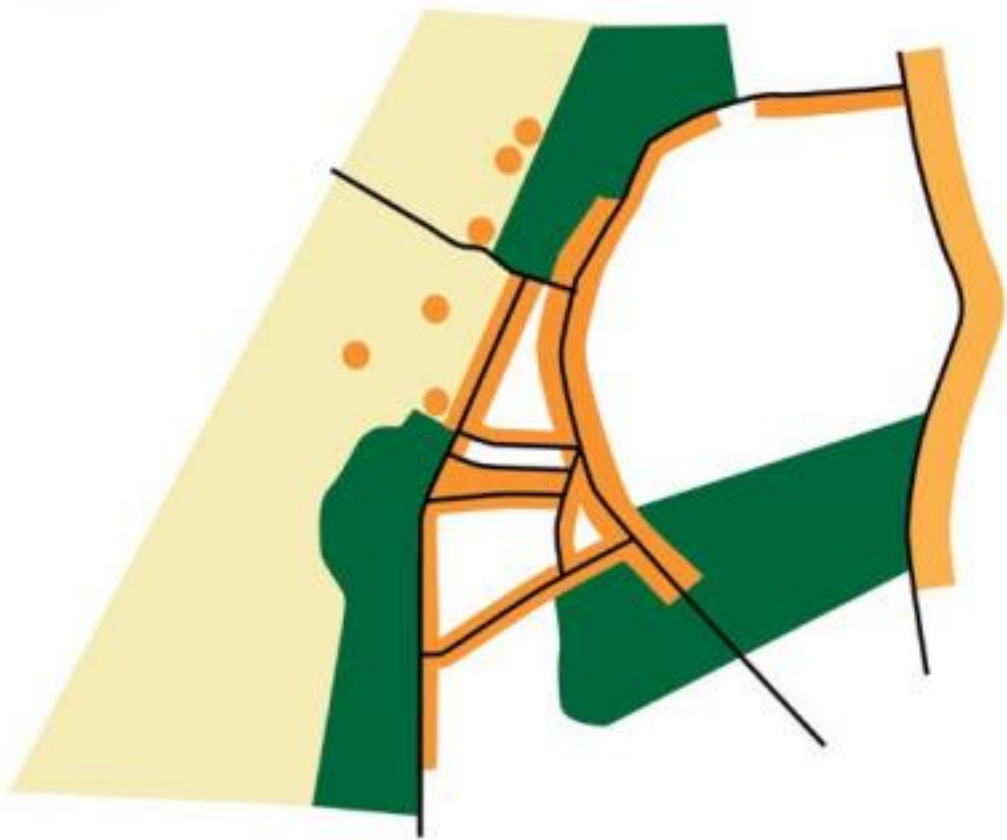
2000

De Koog

binnenduinrand

huidig dorp

De Koog

Nu de Koog zijn landelijkheid heeft verloren lijkt het dorp in een identiteitscrisis te zijn beland.

Op sommige plekken dicteert het vertier en vermaak de architectuur van het dorp. Maar vertier en vermaak zijn te vluchtige begrippen om een identiteit mee op te bouwen. De Koog moet een stevige identiteit krijgen die lang mee kan en de snel wisselende toeristische trends kan overleven.

De Koog is een duindorp.

Het beeld van de witte huizen met oranje daken en het witte kerkorentje er bovenuit past in het duinbeeld. Witte huizen met grote veranda's die doen denken aan de zomer.

De Haan in België is ook zo'n typisch duindorp. Witte huizen met oranje daken zijn er regel. De sfeer in het dorp is bijzonder identiteitsvol en fris.

Een sfeer die De Koog ook in zich heeft.

De Haan

binnenduinrand

De Koog

Tiroler skiplezier in een duindorp?

Als toeristische trekkers de architectuur gaan dicteren
wordt het dorp uitgehold.

Had het dorp niet een eigen aantrekkingskracht?

Verzorgde nieuwe bebouwing in het dorp die een goede strandsfeer uitstraalt, maar door de kleurigheid van de gevels eerder doet denken aan de Antillen dan aan Texel.

De Koog

De hoofdstraat van de Koog lijkt op die van een dorp zoals zovelen, met winkeluitstallingen die het beeld domineren en een te onbeduidende architectuur om daar bovenuit te stijgen. Hoe het beeld van het dorp te versterken?

bestaande situatie

De Koog

De ingeslagen weg
van de vrolijke kleuren
maakt de kakofonie
alleen maar groter.

binnenduinrand

analytische beeldbewerking

De Koog

Door aan te sluiten op de authentieke sfeer van het duindorp met witte gevels en geprononceerdere rode daken krijgt de hoofdstraat meer rust en herkenbaarheid.

binnenduinrand

analytische beeldbewerking

De Koog

Een herkenbaarheid die ook ontbreekt
in de straten met generieke nieuw-
bouwwoningen die overal in Nederland
hadden kunnen staan...

binnenduinrand

bestaande situatie

De Koog

...maar met een gericht welstandsbeleid
ook bij hadden kunnen dragen aan het
beeld van De Koog als het witte duin-
dorp, met mooie groene hagen rond de
tuinen...

analytische beeldbewerking

De Koog

...of duinen met helmgras.

Een openbare ruimteinvulling die elders
in het dorp is toegepast en het zand
weer door De Koog laat waaien....

binnenduinrand

analytische beeldbewerking

recreatie

Op het eiland wordt de meeste verblijfsaccomodatie geboden in de vorm van caravans en huisjes op afgesloten terreinen.

De meeste van deze terreinen liggen direct achter de duinen, zo dicht mogelijk bij het strand. De terreinen vormen vanuit de lucht gezien een mozaïek van willekeurige patronen. Meestal omgeven door een hoge windsingel zijn de terreinen werelden op zich met ieder een eigen ordening en architectuur.

De terreinen beslaan een groot deel van de binnenduיןrand en de strandvlakte. Ze hebben echter geen enkele relatie met het omliggende landschap. Het totaal van de terreinen levert ook geen samenhangende nieuwe ruimtelijke structuur op. Ze voegen niets toe. Als je er niet verblijft heb je er niets te zoeken.

Het eiland heeft hier zijn landschappelijke kwaliteit verloren.

recreatie

Willekeurige patronen van
vakantiehuisjes op terreinen in
de Binnenduinrand.

Geen landschappelijke
kwaliteit, geen identiteit, geen
bijdrage aan het Texelse beeld.
De beleving van Texel begint
pas buiten het terrein.

recreatie

Het redelijk recente terrein de Sluftervallei ligt in de duinen op een fantastische landschappelijke ondergrond. Hier lag ooit een van de eerste huisjesterreinen van Texel, kleine huisjes met rieten kapjes die een beetje op Schapeboetjes leken en verspreid lagen over de duinpannen. Het terrein rustte 'licht' in het landschap.

De huidige inrichting van het terrein sluit hier en daar wel aan op de zandcultuur met vlonders en grof houten hekjes, maar de architectuur van de huisjes doet niets met de mooie onderlegger.

Het terrein heeft daarmee zijn identiteit niet benut.

recreatie algemeen

De terreinen hadden zich in het algemeen meer kunnen ontwikkelen vanuit de grotere schaal van Texel als eiland. Daardoor was er meer samenhang gekomen tussen terrein en landschap en tussen de terreinen onderling.

Door met hun structuur en architectuur een bijdrage te leveren aan de identiteit van elk landschap hadden de terreinen het beeld van Texel dan kunnen versterken.

recreatie erven

Nieuwe trend in de recreatie zijn de kleinere terreinen van 6-10 huisjes op het erf van de boer.

Het is een leuke trend die mogelijkheden biedt voor toeristische ontwikkeling in de polders en het oude land.

De tot nu toe ontwikkelde 'erven' lijken erg op elkaar; een groep dezelfde huisjes rond een weg. De erven dragen nog niet bij aan de identiteit van het gebied waarin ze liggen.

Een erf bij een boer in de strandpolders is heel wat anders dan een erf in het oude land. Dit heeft te maken met architectuur, maar bovenal met de inrichting en compositie van het terrein.

De huisjesterreinen kunnen met beplanting op landschappelijke schaal een ruimtelijke bijdrage leveren aan het landschap.

recreatie

De inrichting van dit 'vakantie erf' draagt niet bij aan de identiteit van het Oude land.

bestaande situatie

recreatie

Hetzelfde terrein, dezelfde huisjes maar dan met meer identiteit van het Oude land. Een landschappelijke inrichting van tuunwallen, bomen en een landelijk weggetje. De architectuur met ongeverfd hout.

analytische beeldbewerking

recreatie

De kleine huisjes staan netjes in de rij achter de grote boerenstolp.

De witte balkons maken dat de ritmiek van de huisjes erg op valt.

Bovendien staan de huisjes nogal open en bloot op het terrein.

Door een stevige groene beplanting toe te voegen komen de huisjes
beter ingebed in het landschap te liggen.

Met ongeverfd houten gevels versmelten de huisjes qua kleur meer
in de omgeving.

bestaande situatie

analytische beeldbewerking

bestaande situatie

recreatie

In de strandpolders komen nog nauwelijks kleine vakantie-erven voor. Er is er slechts één, waarvan hierboven een beeld.

Toch zijn de polders bijzonder geschikt voor deze recreatievorm.

Er is enorm veel ruimte in de polders.

Bovendien kunnen de kleine vakantie-erven nieuw leven in de polders blazen en een korrel toevoegen om het ruimtelijk beeld van de polders te verrijken.

strandpolders

bestaande situatie

Maar de grote schaal van de polder vraagt ook om een grote schaal van de vakantiehuisjes. Het moeten meer schuren zijn die bij het boerenerf horen. Huisjes die er ook als een schuur uitzien als ze de winter niet worden gebruikt. Een architectuur en typologie dus die bewust gestuurd wordt vanuit het landschappelijk beeld. Zo ontstaan recreatievormen die beter passen in elk landschap en tegelijk verschil in aanbod creëren op het eiland als totaal.

analytische beeldbewerking

recreatie

strandpolders

analytische beeldbewerking

analytische beeldbewerking

buitendijks land

Van de eens zo indrukwekkende uitgestrekte kwelderwereld die in de Romeinse tijd grote delen van Noord-Nederland besloeg zijn op Texel nog slechts flintertjes over. Ze verdienen koestering als kwetsbare geomuseologisch relict en waardevolle natuurgebieden.

In het beeld van Texel spelen ze (helaas) niet zo'n sterke rol (meer).

Mogelijk dat uitbreiding door ont-poldering daar verandering in brengt.

Ook de dynamische wadplaten zijn op Texel lang niet zo manifest als op de andere eilanden. Texel heeft diep vaarwater. De waddenwereld begint eigenlijk pas daarna, aan de noordoostkant van het eiland.

Kwelders en schorren buiten de dijk, prachtig maar kwetsbaar....

De Slufter is het enige 'buitendijkse land' van formaat.

...en zeer zeldzaam op Texel helaas.

Haar indrukwekkende beeld alleen verstoord door overkill aan verbodsbordjes.

zeereep

De zeereep van Texel biedt niet het mooiste of breedste strand van Nederland, noch de fraaiste bebouwing aan zee of de hipste strandtenten.

De bijna 30 km lange reep zand aan zee is wel één van de langste onbedorven kusten van Nederland, met zowel drukke als zeer stille stukken. Het is daarmee de grootste trekker van het eiland, hoofddoel van een groot deel van de jaarlijkse miljoen bezoekers. De Zeereep zelf speelt ruimtelijk niet zo'n dominante rol in het beeld van Texel, zoals op de andere waddeneilanden veel meer het geval is.

Haar grootste invloed op het beeld van het eiland is indirect: middels de parkeervelden en toevoerwegen, verblijfsterreinen en andere grootschalige voorzieningen in de duinen, binnenduinrand en de strandvlakte daarachter.

zeereep

zeereep

bebouwing

De Zeereep is onbebouwd...
... op de tijdelijke paviljoens en houten hutjes na,
waarin de tijdelijke bewoners en bezoekers
zomers tijdelijk voor een levend beeld zorgen.

zeereep

's Winters is het strand weer leeg en verlaten...
...op een paar verdwaalde roestige containers na,
wat het eenzame ruige beeld
alleen maar versterkt.
Buiten het seizoen zijn zee en wind weer dominant.

duinen

De duinen vormen misschien wel het meest indrukwekkende en beeldbepalende landschap op Texel. Ze zijn uitgestrekter, ruiger, natter en dynamischer dan de duinen aan de overkant. Er vindt zelfs nog natuurlijke duinvorming plaats (op de Hors).

Waar aan de zeereep de elementen dominant zijn en in het oude land de mens, komt in de duinen alles samen: levende geomorfologie, woeste natuur, gelaagde cultuurhistorie, recreatie en zelfs landbouw. Ondanks deze 'drukte' blijft leegte het beeld domineren.

landschap

Het bijzondere van de duinen is dat ze zeer toegankelijk zijn en toch ruig, leeg en ongecultiveerd ogen. De duinen zijn niet doorzeefd met een netwerk van fiets- en wandelpaden, je mag je eigen weg vinden. Wat (daardoor) ook ontbreekt zijn de bankjes, de prullenbakken en vooral de overdadige prikkeldraden afrasteringen die altijd zo dominant in beeld zijn in de duinen aan de overkant. De duinen op Texel zijn letterlijk en figuurlijk open, ze vormen een 'zacht' natuurlandschap waar je als het ware zo in wandelt. Een magnifieke ervaring die je alleen vindt in de uitgestrekte lege veenlanden van Schotland en Ierland.

Texel geeft niet toe aan de nederlandse 'betuttelingsreflex' van hekromheen en verbodsbord-erbij, wat natuurgebieden gebieden vaak zo 'zielig' maakt.

Het beeld van de duinen is sterk en oorspronkelijk. De weinige voorzieningen van toegankelijkheid zijn sfeervol en passend vormgegeven. Ze dragen daardoor bij aan het beeld van toegankelijkheid en authenticiteit.

Het is zaak bij natuur- en recreatiewontwikkeling dicht bij dit beeld te blijven. Zowel te strenge natuurontwikkelingen als luidruchtige recreatieontwikkelingen kunnen elkaar, maar vooral de duinen zelf dwarszitten.

bebouwing

De Duinen zijn grotendeels onbebouwd.

Er is slechts één bijzondere nederzetting:

de vuurtorenbuurt helemaal in de noordpunt van het eiland.

Bij De Koog staan wat solitaire gebouwen met uitzicht op zee, de meeste van minder hoge welstand dan een badplaats verdient.

Bij de verschillende toegangen naar zee liggen wat recreatieve voorzieningen, een parkeerhuisje, een snackbar of pannenkoektent.

Bijna allemaal zonder enige welstand, veel minder dan de duinen verdienen.

vuurtorenbuurt

Pas in 1864 kreeg Texel een vuurtoren om het stranden van schepen op de Eierlandse gronden te voorkomen. Rond de toren is een klein buurtschap ontstaan van (voormalige) vuurtorenwachtershuisjes.

Het geheel vormt een prachtig kaal ensemble in de kale duinen.

De Vuurtorenbuurt is langzaam gegroeid van drie naar vijf woningen...

duinen

bestaande situatie

vuurtorenbuurt

...zou dat ruimtelijk passend verder
kunnen groeien tot bijvoorbeeld acht?

duinen

analytische beeldbewerking

architectuur

Er zijn in de geschiedenis voorbeelden van gebouwen die in de duinen stonden en een prachtige versterking van de identiteit betekenden.

Ze voegden iets toe aan het beeld en profiteerden er niet alleen van. Ze waren in vorm en uitstraling bijzonder en joyeus en in materiaal en kleurgebruik tegelijk bescheiden en terughoudend door aan te sluiten op de natuurlijke 'kleur' van de duinen.

architectuur

Daarvan is in de meeste gebouwen die nu in de duinen staan niets
terug te vinden. Ze zijn liefdeloos.

Ze nemen het uitzicht maar geven niets terug.

Duins bouwen is ook een esthetische ambitie uitstralen.

architectuur

Een bepaalde esthetische verzorging nastreven dient behalve een landschappelijk belang net zo goed een commercieel belang. De kwaliteit van het product wordt onvermijdelijk geassocieerd met de kwaliteit van de 'verpakking'.

duinen

Er is eigenlijk maar één gebouw van recente datum dat kwaliteit toevoegt aan het beeld en past in de traditie van 'Duins bouwen'.

Niet omdat het traditioneel oogt,
maar omdat het liefdevol en speels is.

Alle permanente gebouwen in de duinen zouden dat moeten zijn.

architectuur?

Van de moderne aanbouw aan het beste hotel van Texel aan de kust zou je ook kunnen denken dat het als 'grijze doos' niet bepaald past bij het charmante oorspronkelijk hotelgebouw en bijdraagt aan het beeld van de duinen...

duinen

analytische beeldbewerking

openbare ruimte!

...veel schokkender is echter hoe de
'inrichting' van de openbare ruimte hier
het beeld van de duinen volkomen
verkwanselt.

duinen

bestaande situatie

openbare ruimte

Het entree naar deze camping in de duinen en het strand past naadloos in het beeld.

Een terughoudend ingerichte 'lege' toegangsruimte die de duinen dominant laat zijn en dat niet zelf is.

Twee bescheiden gebouwen die in hun typologie, materiaal en kleurstelling 'des duins' zijn en een ontspannen poort vormen naar zee...

analytische beeldbewerking

openbare ruimte

...daarvoor lijkt er echter nog een hoop te moeten gebeuren.

In werkelijkheid staat het hier vol met paaltjes, lantarens, hekken, muurtjes, ballen, prikkeldraden, (niet zinnig lijkende) verkeersborden en zitobjecten.

Maar het vorige beeld laat zien dat met een cosmetische upgrade van de twee gebouwen en vooral een 'schoonmaakactie' van het in de loop der jaren toegevoegde straatmeubilair hier dus al enorm veel aan het beeld verbeterd kan worden.

bestaande situatie

recreatie

Kamperen bij De Koog is al sinds de opkomst van het toerisme in de jaren vijftig hetzelfde. Met de tent in een duinpan vlak aan zee. Deze natuurlijke manier van kamperen past helemaal in het beeld van Texel.

Tijdelijke recreatie betekent hier ook echt tijdelijk. Als de tenten weg zijn komen de duinen er weer 'schoon' onder vandaan.

Deze vorm van verblijfsrecreatie kan een voorbeeld zijn voor de rest van het eiland.

Niet het landschap domineren of uitwissen, maar te gast zijn en er licht op rusten.

Het eiland na de zomerdrukke ongeschonden achterlaten. Voor de Texelaar, de natuur en een ander soort recreatie in de winter: rust en stilte.

recreatie

De duinen en het strand zijn de grootste recreatieve attractie van Texel. De duinen zijn nog voor het grootste deel ongeschonden. Bij De Koog hebben de grootste ingrepen in de duinen plaatsgevonden.

Meest opvallend is de uitgestrekte camping met een omvangrijke toegang en parkeerplaats. De paar grote hotels en appartementgebouwen die in de duinen staan passen niet helemaal in het beeld. Het Hotel Opduin ligt op zich prachtig, maar de eigen parkeerplaats doet het uitzicht deels weer teniet.

verkeersruimte

Voor al in de duinen, maar ook elders op het eiland, liggen grote parkeerplaatsen om de pieken met bezoekers op te vangen. Deze enorme verkeersruimtes vormen vaak een storend element in de landschappelijke omgeving.

Als de parkeerplaatsen in het seizoen vol staan met auto's is daar niet veel aan te doen.

Maar buiten het seizoen als de parkeerplaatsen leeg zijn blijken ze vol te staan met verkeersborden, lantarens, prullenbakken, paaltjes en plantsoenvakken.

bestaande situatie

verkeersruimte

Met een betere inrichting kan de parkeerplaats zelf minder dominant en storend worden. Meer landschap en minder zichtbaar als verkeersruimte.

Auto's weg, parkeerplaats weg.
Dat past beter in het beeld van Texel.

analytische beeldbewerking

verkeersruimte

Alleen verharding
die zoveel mogelijk in de kleur van de omgeving opgaat
en stuivend zand...

duinen

...is de mooiste inrichting in de duinen.

verkeersruimte

Bepaalde benaderingen zijn zo ingesleten dat het reflexen zijn geworden waar niemand meer over nadenkt of ze nuttig zijn. Dat geldt

met name voor inrichting en beheer van de verkeersruimte.

Moet deze weg door de duinen bijvoorbeeld wel 'schoongeveegd'?

duinen

bestaande situatie

Of kan het zand er gewoon overheen waaien?
In de duinen is de natuur dominant over de overal elders dwingende
orde van de mens. Juist op deze plek zou dat beter passen in het
natuurlijke en avontuurlijke beeld.

analytische beeldbewerking

verkeersruimte

Dezelfde vragen gelden voor de overige wegen op het eiland. De hoofdweg is nu ingericht als 'snelweg'. Natuurlijk moet er op Texel gereden kunnen worden, maar moet dat zo hard?

Van de Koog naar de veerpont (11 km) kost met 80 km/h 8 minuten.

Met 120 km/h (wat niet mag maar makkelijk kan op de Pontweg) kost het 6 minuten. Kun je 2 minuten langer op de pont wachten.....

het eiland

bestaande situatie

Met 60 km/h kost het 11 minuten. Daarbij hoort een ander profiel.

Snelweg wordt landweg.

Mooier en veiliger.

Welkom op Texel, waar het tempo lager ligt dan aan de overkant.

analytische beeldbewerking

verkeersruimte

Zijn rond de boottijden, als het er eventueel toe doet, die paar minuten theoretische tijdwinst überhaupt eigenlijk wel te halen?

Of is de snelheid dan toch al 30 km/h of minder?

Daartegen helpt geen snellere weg, alleen een dubbel zo brede
4-baansweg
en een brug naar de overkant.....

het eiland

bestaande situatie

In heel Nederland vindt op dit moment een herbezinning plaats over de ruimte die verkeer inneemt in onze leefwereld. Veiligheid blijft voorop staan, maar die blijkt met een simpeler inrichting vaak beter bereikt te kunnen worden.

Een inrichting die tevens veel beter past in het landelijke of dorps beeld.

'Shared Space' en 'langzaam rijden gaat sneller' boeken niet voor niets succes.

analytische beeldbewerking

verkeersruimte

Een groot deel van de fraaie weggetjes op Texel worden door een kakofonische opeenstapeling van verkeerskundige maatregelen en andere gemeentelijke voorzieningen gedegradeerd tot onprettige verkeersruimtes waar je zo snel mogelijk doorheen wil.

Is een bord 'einde 30km/h' vlak voor een remmende wegversmalling nuttig en moeten driekleurige afvalbakken pal in het zicht?

Met logisch nadenken en wat zorg voor het beeld kunnen veel wegen worden 'schoongemaakt'. Het landschap wordt weer beleefbaar en het netwerk van aangename recreatieroutes drastisch uitgebreid zonder een meter extra asfalt aan te leggen.

analytische beeldbewerking

perspectief

Texel, waar zelfs rolstoelen de ruige duinen in kunnen,
heeft functioneel veel te bieden. Winst is te halen als het functionele
ook ruimtelijk Texels wordt

bestaande situatie

Als de identiteit van de verschillende landschappen sterker wordt ontwikkeld zal het beeld van het eiland als geheel scherper worden.

In beginsel is daar weinig meer voor nodig dan goed kijken
en vanuit dat beeld verder denken...

analytische beeldbewerking

bronnen

- ***topografisch en bodemkundig kaartmateriaal***

Alterra Wageningen

- ***hoogtekaart***

AHN (www.ahn.nl)

- ***Texels ontstaan***

Ecomare Texel

- ***Loodsen door het Landschap***

Dorpscommissie Den Hoorn, Parklaan

- ***De Omgeving van de Havensluis,***

Tussen Clif en Oude Hoorn,

Natuur in Polder Eijerland

Stichting Geomorfologie & Landschap

- ***Identiteit Noord-Holland Noord***

Ia4sale Amsterdam, Provincie Noord-Holland

- ***Brakenstein een Texels juweel***

FBW Architecten, Natuurmonumenten

- ***Mijn Wadden***

Gerrit Jan Zwier

- ***Wadden verhalend landschap***

Common Wadden Sea Secretariat

colofon

vorm en inhoud:

la4sale Amsterdam

Marieke Timmermans

Pepijn Godefroy

Jolanda van Looy

opdrachtgever:

Gemeente Texel

Albert Zandstra

Erna Van der Stappen

klankbordgroep:

Arthur Oosterbaan

Johan Reydon

Wilma Eelman

Hanneke van den Ancker

Lex Annema

Marcel Eekhout

druk:

Fokker Amsterdam

la4sale 27 augustus 2007

*Ruimtelijke analyse
in het project
“Ruimte voor ontwikkeling,
samen zorgen voor de toekomst”
Gemeente Texel*

*© la4sale, gemeente Texel
27 augustus 2007*

